

TARTU RIIKLIK ÜLIKOO
ÜLDISE AJALOO KATEEDER

JEAN MESLIER' UTOPIISM JA
TEMA OSA UTOPISTLIKU
SOTSIALISMI AJALOOS

DIPLOMITÖÖ

ELGI GOMZOVA
V KURSUSE STATIONAARNE
ÜLIÕPILANE

JUHENDAJA : DOTS. J. MADISSON

TARTU 1960

Sissejuhatus.

Tõnult ja teelt rääkides
progressile, mis elas XVIII s. Prantsuse
moodaile revolutsioonile, kõrvuti
võludiga, mis peegeldasid moodaile
vinesate gruppide meeleolu, saaru-
tas tähelepanu koha ja aega
Prantsuse kommunistide tööle. Prant-
suse kommunism XVIII s. Kõne perioo-
di, mis proletariaat poleud veel
formuleerunud kui klass; kui ta
ei kujutunud endast veel mingit
reservat jõudu. Kommunistide tööle,
mis tekkis sünguste revolutsioonide tra-
gismust, eli kahtlemata suure te-
loomult utopistide.

XVIII s. kommunism tulnud ellu
apärangu utopilistest traditsioonidest;
kuid tulnud More'i, Campanella,
Natasse'i teooriatest, operatsioonid sad
süsi juba me teava klassi struk-
tuuridega. XVIII s. võib lugeda, mis

faasus kommunisti ajaloos. Tänu traditsioonilistele vormidele kommunistlikele ideedele väljendamiseks, nagu utopilised kommunistid, jätustund kommunistlikest riigirahadest, mis kunagi ja misil ole-
 vat eksistentsid, jt, on olnud XVIII s. suurte populaarsete ja laialdast levikut. Kuid paralleelselt nendega kirjutati este uus vorm - kommunistide teooria ühiskonnast.

Kirjanikke, kes propageerisid kom-
 munistlike ideid, oli XVIII s. vähe, kuid ühiskonna ideede ajaloos avaldendid
 nad suurt mõju.²

Ühes XVIII s. paraseimas ja ena-
 päraseimas kommunistlikus teoses
 on Jean Meslieri "Testament". Praegu
 XVIII s. mõtlejate seas pole vähe sobivaid
 võrduse ja ühiseaandide idee pool-
 dajaid. Kuid ainult Meslieri juures
 need ideed laagerdavad kogu üles-
 kutsuga rõhutatult ühiskonnas rõhu-
 jate vastu. Praegu mõtlejate seas
 pole ka vähe kristlike kiriku
 ja religioosse maailmatunnetuse
 vastandid, kuid ainult Meslieri sõja-
 kas ateism tekitab ette melva
 võitluse klassiühiskonna pea-

¹ Paganini "Общественной мысли", lk 273
² Comandore u. nomineerimise uigu, lk 62.

miste printsiptide vastu.³

Määratleva diplomaatio esmängras
sagigi vaadelda Jean Mešter' ühis-
kondliku - poliitilisi vaatiid, kma fodaal-
se korra ja absolutismi kriitikal
põhinevat utopismit ja selle mõju
utopistliku sotsialismi arengus.

Selle diplomaatio kirjutanuks
oli kantada mida teoksid, millest
tähtsavaid järgnevalt telsonus-
taasta.

Allamaterjalist oli diplomaatio-
töö kirjutanuks kantada Gillesti
„Tehameet“, kus sagigi antud teema
religiooni kriitika, materialism
ja fodaal - absolutismu korra
kriitikal põhinev kommunistlike
utopismit.

Peale allika oli diplomaatio
kirjutamiseks kõige tähtsaval
kohal Volgri murimused Praatuse
XVIII s. ühiskondliku mõtte kohta.
Volgri tööst kõige väärtuslikum
oli „Praatuse XVIII s. ühiskondliku
mõtte areng“ („Развитие общественного
мысли во Франции в XVIII веке“)⁵, kus
antakse täpne telsonustus Mešter

Wieder

3 Развитие общественного мысли, стр 275.
4 Ж. Мештер, Записки, I, II, III, Москва 1954.
5 Б. П. Бронник, Развитие общественного мысли
во Франции в XVIII веке, Москва 1958.

lule, tegusliku ja vaadetele.
Nähtustamisel materjali andis ka
Nolgrai "Sotsiaalid ja poliitilised ideed
Prantsusmaal" ("Социально и политическое
учение во Франции")⁶, kus on antud
üksikasuline ühtsuse- ja poliitiliste
ideede arengule XVIII s. Prantsusmaal
ja sellel varemajal perioodil.
Kinnitavad ja täiendavad mater-
jali annavad veel Nolgrai "Olu-
müüdlund sotsialismi ajalool" ("Очерки
по истории социализма")⁷, ja "Sotsia-
listlike ideede ajalugu" ("История
социалистического учения")⁸.

Kinnitavad materjali Meister'
nohta andis Porshevi "Maan Meister'
maatavaade allikad" ("Напогнание
учения мировоззрения Маана Мейстера")⁹,
kus on antud Meister' vaadete
formeerumise kaheksend allikad.
ideelne pärand ja ümbritsev tegelikkus.

Käesolevas diplomiteos on
kambatavamaid autorid eli
Deborn. Eriti tähtis eli tema
töö "Meesaja sotsiaal-poliitiline
õpetus" ("Социально-политическое
учение нового времени")¹⁰.

⁶ B. П. Волгин, Социальное и политическое учение во Франции, Москва-Ленинград 1940.
⁷ B. П. Волгин, Очерки по истории социализма, Москва-Ленинград 1935.
⁸ B. П. Волгин, История социалистического учения, Москва-Ленинград 1928.

Kuud matlapali sai ka Manfredi
 tröst. Suur Pranturi kodaniku revolutsiooni
 („Кремляра дпранызенаа дпрзызенаа рво-
 нозура“);¹¹ kuigi Manfredi tuleb rõhka
 müstikaga, sest tal on rida ebanõid
 ja pehasti ka täiesti valest seksuust,
 mida tuleb tiiste autorite paudu
 kontrollida.

Peale nende viimetatud looste on
 käesolevas töös kaantatud veel
 rida teoseid, millele on viijatud
 vaid üksikud korrad.

Kodanlikest autoritest suuremat
 tähelepanu onistama Šahhovi ja
 Tema tröst „Noltaru ja tema aeg“
 („Контр и еро време“).¹² Tõos on tuues-
 tust väärne oma objektivse suhtumisega
 ajaloolistele faktidele ja annab selge
 ühng kindlapärase ülevaate J. Mehterit,
 Tema elust, töö suatusest ja üld-
 seisuskohtadest.

Tiistest kodanlikest autoritest
 kokkemukantatavamad on G. Adler,¹³

9 То. З. Форшман, Народное и етени мировоззрения
 Мана Мелье. Волки, Из истории социално-
 политическых идей, Москва 1955.

10 А. М. Деборин, Социално-политическое учение
 нового времени, I, Москва 1958.

11 А. З. Манфред, Великая

12 А. Шахов, Контр и еро време, С.-Петербург 1912.

13 G. Adler, Ein vergessener Vorkämpfer des modernen
 Sozialismus, „Die Gegenwart“ № 39, 20^{II} 1884,
 Berlin 1884.

Girsberger¹⁴, Haas¹⁵ ja Lichtenberger¹⁶.
Kõigi nende autorite puhul tuleb aga
õelda, et kuigi nende töös on
palju huvitavat ja hinnatavat, tuleb
nende teoreetilisi teisi teatava ette-
vaatusega ja kriitikaga võtta.

Palju nende autorite ja teoste
on veel siinamast, mida aga
lähemalt tutvustada pole mõtet,
kuna need on kantatud arnult
kohati ja nad pole käesoleva
tööle põhjapaneva tähtsusega.

---

¹⁴ H. Girsberger, Der utopische Sozialismus des
XVIII Jahrhunderts in Frankreich und seine
philosophischen und materiellen Grundlagen,
Zürich 1924.

¹⁵ J. Haas, Jean Meslier und die Beziehungen von
Voltaire und Holbach zu ihm, Hamburg 1928.

¹⁶ Lichtenberger, Le socialisme du XVIII siècle,
Paris 1895.

I peatükk

Yaan Mesler' aegne Prantsusmaa.

XIII s. oli uusaja aegsõs suurraagultse tähtsusega. Kaalunata fodaal-
korra püsivusele ja absoluutsele
monarhia näiltele kõigubama-
tusele nurmas oras Euroopa ri-
kides, kumme rida teadutse, mis
näitand fodaalse formaatsiooni
üha nõvenvat krüsi. Prantsus-
krüsi näitapas oli tootlase juu-
dude ja tootmisrihete püüv-
kavus. Krüsi näitapatsid olid ka
klassivõitluse taravemine, järgit
sagevavad talupoegade võitlused,
kapitalistliku formaatsiooni algeti
väljakujuumine, kodanluse mis
klassi väljakujuumine. Nüüguine
olusord avaldas mõju ka mitte
rude kujuumisele, mis järgit
latemaalt ja nõgavaraalt tungitid

rahvaaraside teadvuse, väidates
ühe ühiskondliku-polütilise formaatsiooni
areadumist tihedga, niivõlt foda-
listi areadumist kapitalistidega.¹⁷

Su protsess ei toimunud ana-
loogiliselt ja üheaegselt kõigis maades.
Inglismaal kodanliku revolutsioon
toimus XVII s., veelgi varem toimus
revolutsioon Madalmaades. Inglis
kolooniates Põhja-Ameerikas kodanliku
revolutsioon, mis võttis taluomanikud
välisma, toimus XVIII s. 70-80-nd. aa.
Kuid enamikes Euroopa maades
peeti veel kujuvõetud baas ja
vapaltud allhõlmused revolutsio-
onis, mis eendas purustanud vanad
fodaalsed tootmisviisid ja are-
danud need uute - kapitalistidega.

Kirsaas maas Euroopa konti-
nendil, kus vastuleid uute tootmis-
viiside ja vanade tootmisviiside
vahel saavutati aegumise
astme ja kus klassivõitluse teras-
kumide võis revolutsioonide, oli
Prantsusmaa. Enamasti järgi on
Prantsusmaa olnud kõigil aegadel

---

¹⁷ Mandrup, l. 4.

Muutuksena kõigis formaatides
ja nende käikes.

100-aastase arvu järgi absolutistliku
monarkia saavutas oma suurima
õhkunõu „kuudragas-päikes“*, nagu
nimetati Louis XIV (1643-1715), ajal.

Muid juba Louis XIV valitsemise
viimastel aastatel kamaerid nähtu-
sed, mis lhaustarid absolutistliku
mežiüni peatset langust. Languse
põhjused ei sõnenud kuidugi
ja praantelt klls, et pärnevad
Prantsusmaa kuudragas Louis XIV ja
Louis XVI olendid oma võimutelt
elaud püratunud kui Louis XIV,
nagu kda on püdanud näitaja
mõned kodanikud apalolased.
Veelkud põhjused sõnesid apa
klls, et fudaal-absolutistliku
kord oli juba ära laanud, ei
vastaand laam kaa rehtad-
mapandustkull arugule, tasis-
tades tootke jäudeude arugut
ja karru. Muid vastuolud ka-
nerid kõigile alandel.

Naatdaata kllli, et Prantsus-

* Nimitus „kuudragas-päike“ eli atkult
õukondlaste poolt näimulastud kimitus,
kakraas nü Louis XIV ei nimetanud.

maa oli XV s. X p. Inglismaa põlv-
 üks usaldusväärsemaid maad Euroopas,
 päi ta miski agrarimaas, maa
 umbes 90% rogu Prantusmaa elanik-
 konnast moodustasid talupojad.¹⁸
 Säilis endiselt fodaalne seansid
 põhitule tootmisvahendite - maa.
 Kinnult väikesel osal talupojadest
 oli oma maa alleodisõiguse alusel
 (Kõrva - Prantusmaal), tavaliselt
 aga oli valtsesari põhinõu, et
 pole maad kaupmista. Talupoegade
 põhinõu mood. no. transpordid,
 kes maadid maa karutandest
 ruti, mis polnud välgastebas.
 Fodaal pidas harilikult vahetult
 enda kätt väiksema osa ül-
 hartud maast. Tõde, murema
 osa andsid maanomaiused
 talupoegadele teadva. Karkes pool
 rogu Prantusmaa maadest oli.
 võimatus provintides 30-60-proku-
 ntiselt talupoegade kanda. Talu-
 poegade maasamituse põhitõus
 vorandis Prantusmaal oli XVII - XVIII s.
 transp. Prantuse kaupm. te. oma

¹⁸Girsberger, lk 83.

Meajandrot ei pidaand, vaid andis
 väikete tükkidena talupoegadele kasutada,
 kas aastasaagi eest või kindla franko-
 nitud eest. Keadileptag võluti
 võrreale tähtaegadega, mõnikord 1-3
 aastaks, mõnikord ühesaas aastaks
 s. o. kolmeväälja süsteemi kolmeaastaste,
 mõnikord aga veelgi pikemas ajas-
 keelatud euda saaga eluas või põlv-
 kondade elu ajaks. Ette nähtud tähtaega
 möödudes teas maastiku rajajate
 valdusse tagasi, kuna aga kurnuvi,
 vastupidis, laraõrguse järgi saajate ei
 võinud saagi ühendada oma domini-
 ja, pälvitult, ^{üks} karistatus korraldult
 maksis oma maasad, võis ta kindel-
 olla, et tema poolt kantud maastiku
 päi saaveti tema ja ta järglaste kätte.

Väikete tükettalt tootjate-talupoegade-
 karistatavate ja tähtaajaliste talupo-
 gade-kentide kasplustevõime oli aadel-
 konna, kaimuldasana, õuesana pa-
 riks võrdleku allikas. Feodaalsete
 tootmisviiside süsteem XII s. lõpul ei
 praatunud eua auge sõrgimel
 ja võimane astmel, kus valdab feodaal-
 eest rahaline võim. Keegi mõnda-

19 Бескупная учюпуя, стр 109.

Näiksmegi stühtne õanlus muutis talupojad kuluriteks ja kerjasteks. Bloch märgib, et saavalt on vapagi stühtni õnnetusi, pühas ka kohandamisraskustest mille majanduslaadse: kapitali puudumise tõttu ja turu-kojuna tური karkusti tõttu oli kurnune talupoeg suhitud rahapuuduse tõttu tegime laenu, jäi võlgadele ja oli suhitud müüma osa maast!

Tõttu külaelanike diferentsumitne. XVII s. 80-ndate aastate kaases aadel pärijat kuni ja muremaid nõudmistest eestama. Nad püüdsid murendada fodaalide kohustuste määra, püüdes taastada mõige arhailtsemaid fodaalid kohustusi või püüdes olemasolevate põhjal talupojalt maast maale võlga pigistada. Seda tundeatrit põhjustas ka 70-nd. aa. toimunud põllumajandusaaduste hõudade langus. Süsi ei või XVII s. lõpul veel näha maast fodaal-ist maast oost; ne toimus alles XVIII s. lõpul maastelt. Kuid algid tekkisid, nagu juba viimastel, XVIII s. lõpul.

11. märts, lk 195j.

Mulderi'le kaasajaga Prantsuse
 rüütelkondade kaubaa viimast, et
 1/10 laadumoonast on kujunud eha
 sellele lühemale. Ettevalmistused võeti
 ära etaproductid ning saagid ka osa
 vapalikest productidest; sellest aadress
 tunnustust saadakse väga-aastad
 ja maasikad epidemias - kohutava
 va rakuise vti. Esimeses muudatus
 väga-aastaks oli 1662.a., mil paljud
 külad murid väga ja illytand
 lamused kuni laipade söömiseni.
 Pärastpoolt korduvad küsugused
 väga-aastad perioodidelt, eriti
 rängad olid aastad 1693/94 ja 1709/10.

Küsimust selgenda põhjustas
 Louis XIV maam- ja kaubandus-
 poliitika, mis võtis külast väga
 kohast, kui kuu võis olla pae-
 nud pärast kuuaste ja vahult
 fodaalide nõudmistele rahulda-
 mist. Kuu võistles fodaalidega
 talupoegade võitluses.²² Nü kujunes
 paradoksaalne olus, et maam-
 koorem muudus pöördvõrdeltelt
 prantsiliste võimetega.²³ Näites
 värgitakse, et Champagne's maasik

²² Paysonne educcibekensu muemu. le 277.
²³ Giesberger, le 88.

maasvalune kavaloleb 100-liori'ist
 vorkulemalt 54 liori; 15 rouid ja palju-
 des kihelkondades 41 liori; 13 rouid.²⁴
 Praatusemaal maasvoores nõiige
 maasemalt lanus just vanadel
 Praatuse provintsi del (raegu Choumpaguij)
 Seega tuis, vaatamata sellele, et
 XVIII s. talupojad olid vabalt vabad,
 säilitid suuremate maasude maasvoo-
 rida fodaalsetid iganduid.

Nee ajaloolane Karijev näitab,
 et vorkule vabastamine toi maasa
 maastuure. Toimub talupoegade
 pagumeure kahte gruppi: talupojad,
 mille on maas ja orand ktag
 maastud. Niiugune maastuure
 prokess mehtis maas meosulit²⁵

Karijev toob este erinevused ke
 maas ja ktag vahel. Ktag vabaus
 palju varem fodaalset vorkulemest.
 Karijev tub järelduse, et sada ktag
 s. o. fodaalus, talupoegade ja ktag
 plekide kās oli umbes 1/3 noogu
 maast. Tileyäänud maas muulus
 keatngale, mõisnikule ja vorkule-
 konnaale. Kuid ka 3-5 ktagis paguus
 maasvalduse mehtis maas

²⁴ Gersberger, k. 89.
²⁵ Kapel, k. 12.

kattegevatus:

- 1) hodaalus, kes omas tähelepanudava osa sellest maast, mida hanti sio palgaltse tööjõu abile või mida sagelt anti reedle;
- 2) talupojad - maavallajad, mille maatühid olid küllaldane reedre majapidamise jaoks ja ei nõudnud tsatööhāsi;
- 3) talupojad, kellel oli maad nūvõid vähe, et ei rahuldanud kõiki oma vajadusi;
- 4) miinused, kellel polnud üldse maad.²⁶

Feodaalid ja nūn nōtrid talupojale āra mahaem kui kelle oli. Nū pidi vältimatult kujutama stūhtelne meelest hooniltne meeleolu kōlas, mis vāljendus passivses vastupanus maavõude kogumisele ja otseselt üles-
 tussudes.²⁷ Oma nõudmised talupojad formuleerisid nn. „talupoegade nõu-
 deasitus“, mis nad nõudsid kotoo ja kōumise kaotamisest ja kohtute valitavusest.²⁸

Naatamata nūgi ja feodaalide poliitikal, ei vōi nūsi lihtsalt nāarida XVII ja XVIII s. Prantsusmaa.

²⁶ Эпонова, 324 j (vt. Карев, с. 45 j).
²⁷ Ореан по истории социализма, с. 104 ja Põzvuine obuzet vennoi nočeri, с. 274 j.
²⁸ Дидерик, социально-политическое учение, с. 224.

"feodalismirühmitest"; kuua feoda-
 lismii välise normide varjus teinud
 pööre, mis valmistas ette püüda kapita-
 lismii väljakujukehiteks.²⁹ See majan-
 duse pööre võis muudugi vaid aegajalt
 ja nõhalevalt arvukate feodaalse
 režiimii kasistuste tõttu maasusele
 pöörduda. Tõkestavateks olid feodaalsed
 saadusmõtted ja neadest tingitud
 õiguste suhete kaapliteeritud süsteem.³⁰
 Supärasest kõigi III rühma kuuluvate
 klasside ja kihtide ühtsaks esmavõ-
 geks oli feodaalse korra muutaamine.
 Locaalselt olid vastuolud ka III rüh-
 mase enda sees. Kuua rühma tööõid
 võisid end vaid vähealt kahtsta
 manufaktuurimehade tegeva konkure-
 ntsi vastu. Väikealupöögade kuu-
 maasus polnud ena majandusevõis
 vähesel tootluse tõttu võimaldada
 vastu püüda majanduslikus võist-
 luses juba kapitalismii baasil
 töötavate suurte põllumajandus-
 lisevõtetega. Kõik III rühma kihtid
 olid ühtselt armult pöördluses kõvemat-
 dada feodaalse süsteemi. Aega
 selle resultaatii kujutand nad

²⁹ Klaus, lk X

³⁰ Banas.

vaenut ja mitjoni te rui nuste
kannatusi.³²

Episitsooniline kirjandus kujutas
juba Louis XIV ajal. Suurem osa
sellest on aga reformistlik. Näitus
Finloni, "Tillemagui", mis erutab
ka. valgustatud absoluutismi vastu.
Tehaan ka mida stepanoviid kol-
tiva poliitilise süsteemi märgatavas
muutudes (Naubani stepanovi, aru-
da kõik maaned ühe maanega -
kuatiga. maanega [dime royale] jne).
On ka nõudis absoluutistliku maatiga-
võime nõrvaldamise ja maade
generaalstaatide taaselustamiseks.³³

Uue ühiskondliku õpetusega
kujuneb välja utopistlik sotsialism.

Utopistlik sotsialism kujunes foda-
lismi lagunemise protsessi ja eli-
itide revolutsioonilise liikumise.
Utopistid tegid laialdaselt idealit-
like plaane ühiskonna ümber-
korraldamiseks vabdatuna
maadest elust ja klassivõitlusest.
Nad ei mõistnud ühiskonna
materiaalsete eetingimuste osa

³² Mauppeg, lk 29 j.

³³ Jaar, lk 24.

apaloo auagus.

Utopilise sotsalismii tähtsamate, -
hostas selle tehainuse perioodile eiid
Thomas More'i "Utopia" ja Campanella
"Päikeserüü".

Ukjari tulevad teised muuad
sotsalismii. Tõataastakujude arvu
harataare teguasi korrekteid ette-
panemid kaasaegse eluorra re-
formimises, mis oama elemente sa
misui veel läbi rüdanatud. See
pöire ei teinud aga kehe. Tavaliselt
alustatakse müüriuste utopistide-
sotsalistide niinutikku Morelly
ja Babeuy'ga, jättes kõrvale too, kelle
pole mitte ainult mõned aarba-
hüümed vana reigelt ja stardelt
formuleeritud sotsialistlikud nõuded,
vaid mis anti ka teras ühisvõud-
liku korra kriitika kommunismii
sõnuohast, töö, millele ei mõju
XVIII s. hõltsamatule sotsalistidele —
"Y. Mehter" "Testament". " 34

II peatükk

Jean Keskse ja tema õpetus.

XVIs. sajakes Euroopas väelja utopi-
lne sotsialism, mille esitajaks oli
Thomas More'i "Utopia".* Saadatus aga
üldse sotsialistlike ideede arengut, tuleb
märkida, et sotsialistliku õpetuse alg-
idust võib juba leida Itaalia - Itaalia.
Utopiline sotsialism lõpetult kujunes
välja aga fudalismi lagunemise perioo-
di ja on mõeldud merelehtede
lühendamiseks. Thomas More'i järgi kõigi
sotsiaalsete seaduste tõelise põhjuse
on vaesed. Erasmusandri põhinev
ühiskonna More vastandab fan-
tastilise saare - Utopia ideaalide
ühiskondlikule korrale, kus on valitse-
vaks ühiskond, ühiskondliku teotamise
ja sotsialistliku hord. More erimesena
püüab kujutada ideaalset sotsialist-
likku ühiskonda. Ta andis sellele
õnnelikele saarele nimeks "Utopia".

* "Utopia" ilmus 1516.a.

mis sõnasõnaselt tähendab nehta, mida olemas pole. Utoopta rüa kujutab endast 54 lüana ühendust. Igale lüanale on antud kindel hula maad, mis tegeldakse põllumajandusega. Kõik täiskasvanud miinereid tegelevad tööra töoga, välgaravatud tööd, mis täidavad ühis-konduktuaal funktsiooni või on mõeldud teadusliku tegevusega. Planeetide tootmisraamkavas on perekond, kelle arvult see kogu muutub vastavalt tema poolt tehtava tööliku töö määramisele. Iga perekond tegeleb kindel kindla vastutusega. Eriti maalaadukond puudub, kuna Utoopta elanikud pärjavad peavad kaasa aidata tegelema põllumajandusega. Illega More tahab saata eritüüpide maad ja lüana vahel. Kõik, mis toodetakse, kuulub ühis-konduktuaalile ja jagatakse ühis-konduktuaalile vastavalt nende vajadustele. Utoopta elanikud peavad töötama 6 kuudi päevas, ülejäänud aja veetavad nad teaduse ja kunstile.

Vastavalt aja ellule, et tuleks

Ühiskonna kujutamisel More
tegi geniaalseid etusi, on tema
vaated küsni täpselt määratud
ja loomulikud. Nii näitas tema
majandus loetud põlvkondadele
teotulele. More'ile on võõras ka
see mõte, et sotsialistliku korra
tostamiseks on vajalik nõrgelt are-
nud tehnik, tehniline progress. Kuigi
More ei tunnustanud, niisugused
võimsad teha karmid ja ebaüldi-
vaid töid, mis lubab ta utopias
mihkust eksploateerida, mis aga
hävitatav kõrduks. Üleüldiselt
mille korral unistas More tõe-
kalt, mitte revolutsiooni teel, —
selles selles teha utopia ajaloolise
ja klassilise püüetis.

Naatamaata mille kümne-
matustele on Thomas More'i tõelise
sotsialistliku mõtte ajaloos vana-
paiste koht, millel nägema ei
müüki järgneva utopistliku sotsia-
listliku tähtsana esimese itaalia
kommunisti-utopisti Tommaso
Campanella teos.

Campanella ütleb ümber

molatiana ja mitub nozemaustkule
 maadama tuadamaõppimisele. Campa-
 nilla oli usundlikus poliitilises
 tegluses ja paluõnds. Tema järgi
 maadama tuleb tumber nozemaustkule,
 kuna ta teetub baõvõttele alustele.
 Campanilla kirjutas, et maadama
 tuguvad ehitavad omale suppe kinn-
 kihadest ja lukutavad kõrged
 puuridest, nagu linaud, nad (tugi-
 vad) jõuvad nende nõutute verd,
 teituvad nende lhaat ja vaeva-
 tute ehed, pizarad ja vaevad
 paitavad nende vaadet, nagu
 armuuau ptequid.

Wuldr
 Campanilla mitte ühmes ei
 pütmita fodaal-katolikalikuu korda,
 vaid pütmita mid aruadada pare-
 maga. Ta juhtis ühstõuse ja va-
 nud kaastus esaldus, ei loe seda
 [ühstõuse] miski vaas.

Campanilla tähtsamas toos
 on "Päikesel meel". Selles Päikesel rügi
 kühmesed kantavad kõiki teha-
 mustmaid saavutusi ja hüverid.
 Selles lõunas juhtivas on intelli-
 gents. Eraomand ja ebarõdms

Wuldr

inimeste vahel on täielikult
kaotatud.

Religiooni muhtes Campanella annab
vitavale seadusele. Ta arvas, et
religioon see ei ole midagi muud
kui inimese austus enda loomuse
ja võime vastu. Religiooni ja ateismi
mõistmistele pühendas Campanella
sua töö "Võitlev ateism"

XVIII s. sotsialistlike ideede areng
jätab uude faasi. Kuni XVIII s.-ni
sotsialismi väljenduses on ette-
sejutused ideaalset ühiskonnast
või ideaalset noomumist, kus-
juures need püüdnud seostamata
määratlega ja apalsete arenguga.

XVIII s. sotsialism annab esmakordselt
tõelise õpetuse ühiskonnast ja
sua tulevusest. Esimene XVIII s.
sotsialistlikus kirjanduses on Prant-
si utopistid.

Tõeliseks XVIII s. ideoloogiliseks on
ühikse rajand. Süsi võib Prant
sotsialistlikus kirjanduses eraldada
kaks teooriat: 1) ratsionalismi,

2) võrdkõrge teooriat.

Ratsionalism vastandab võrdkõrgele

korrale mittemõistetu; ühisvõrdluse
 ideaal on süvend õige, ümberõrd ka
 on õige. Suga rakkionalism teadvustab
 mõistuse arusaas teadvust ühisvõrd-
 luse ideali vikeruandis. XVIII s. algpa-
 rille üldse pole omanne ette kujutas
 sellest, et mõistete ühe klassi raku-
 kohalt ja ühel epohhel on mitte-
 mõistete teisel epohhel ja teise klassi
 raku kohalt.³⁵

Paralleelselt selle teadvustaga - rakkio-
 nalismiga areneb XVIII s. veel tihedgi
 huvitav ühisvõrdluse teadvust, mis
 samuti omab teatud tähtsust rakkio-
 listelise ideede ajaloolise - niuelt
 võrdnustusteosena.³⁶

Samaal ajal kui rakkionalistid
 niyandisid tulevad järeldusele, et
 ühisvõrdlik korrd on vaja kaitsta-
 mata ümber korraldada koanuu-
 histlusele alustel, võrdnustusteosena
 peeldajad järeldavad arvult ma-
 enam või vähem madimadeste
 vahendite loitandega, mis ei ole
 mitte erasmandi hävitandele, vaid
 tema võrdnustandele.³⁷

Üldse XVIII s. rakkionalistide teadvust

³⁵ Усвоения естественных наук, en 192.
³⁶ Самос, en 193.
³⁷ Самос, en 193.

alunas oli ettekujuetus mõistlusest ja loomulikust [looduslusest] korras. Mõistluse ja looduse vaheldamine mittemõistlusele ja loomuvastasele oli suurepäraselt formuleeritud juba Vanas-Kreekas looduseluse seundi teooria esimeste teoretikute poolt.³⁸ Seejärel loodusõrguse teooria esitab Rooma filosoofide õpetustes, nagu Seneca; XVIII s. loodusõrguse teooria leidis laialdast Euroopas. Tema arendajateks olid Hobbes ja Locke.

Loodusõrguse teooria peamised teesid on need: inimene, olles loomade ühiskondliku arengu astmest ja maast, on mõningane kogus loodusele üldinimelisele arendusele; needest arendustest võib loogiliselt väita, et loomade mõistluse süsteemi, mis vastab inimese loodusele vajadustele, - loodusõrguse. Kuna loodusõrgus vastab loodusele vajadustele, siis ta hõltab peab olema ühiskondlikus olekus.³⁹ Lõpuks, kuna loodusele inimesed on kõige suurem leida inimese arengu esimestel astmetel, kus tema olemas pole muutunud ühiskondlikuks.

³⁸ Meisopua coguarucireaux ugen. la 1931.
³⁹ Sankas, la 194.

Metslastel puudub raamand, puudub
 valdus; valitseb võidrus, mis vastab
 hiikuste looduslikule kinnadale. Mets-
 lane on juba niikaua kui ta kõrgete
 moraalse eadustega, kuna teda
 pole kinnanud Euroopa kultuur, mis
 põhineb raamandusel ja õigusel
 ning on endaga kaasas toonud
 moraalse mandumise.⁴¹

Eriüksed Pr. sotsialistliku siyaaduse
 tõend muulavad XVIII s. lõpu.

Pr. XVII - XVIII s. utopistlikud teosed
 säilitavad tema jooni, mis on saanud
 T. More'i "Utopiale". Kui Pr. romanis-
 tidel avaldavad tiinelt pselt
 mõju ka loodusõrguse ja loodusliku
 kinnandi teosed. Was teige
 kinnapaisvannaid utopistlike
 romaanid on Denis Vairasse'i
 "Sivarambide ajalugu", mis saanud
 pr. kules 1677. a.

Uitlised erdruused on mis
 More'i ja Vairasse'i utopistidel?
 Suurimad erdruused on, et Vairasse'i
 on originaalne tootmise organisatsioon,
 kuna More'i tootmise kinnades

⁴¹ Учение социалистическое, с. 95.

Esthernes XIIIs. kirjandus, mis ei
pätud mille rooma-kristliku konna,
vaid enapärane rooma-kristliku au-
telle, eli Jean Meider.⁴⁵

J. Meider sündis 1664.a. Mazéray
külas (Ardennes; departemangus) väin-
toolse pojana. Etendus sai ta nooruses-
konna preestriks, kes aitas tal pään-
kda ka Châlons-sur-Marne preestri-
kinnari. 1688.a. pühiteti Meider
preestriks,⁴⁶ mille päle ta saab
külla Étigny's Champagne's, kes
vedab oma kogu järgneva elu.
Mõningaid andmeid tema kohta
saab kirjutada vaitatsoonidest.

1696.a. ja 1698.a. oleks ta nooraga
võel rahul, kuid mõju näib ta
olevat põhjust andnud ägedas
krüütkas, kanniks tema vaele
ja arvuste pära. Vaitatsoon
1716.a. kirjeldab teda järgmiselt:

„Moguduse prester Herra Jean Meider,
diokuri vaimulik, umbes 60 aastat
vana, ametisse pühititud 20. detemb-
ri 1688.a. Ignorant, upsakas, väga
jonnikas ja kangekollne, roosult
⁴⁵ Meierus cœquarum ugen, la 200.
⁴⁶ Adler, la 184.

mees. Ta on pätanud hoolitusse
 kiriku all põhjusel, et tal [kirikud]
 on kümneist üliüülluses. Ta topib oma
 vana küsimuste otustamiseks, mis
 temale üldse ei allu ja ei loobu
 oma arvamusest. Ta on saanud väga
 sündunud oma huvidesse ja on
 lõpmatult juhm [hoolitu] koos väga
 väga ja jansnistlase [küsimuse]
 väikemõõduga. Kiriku on haltsus-
 väärne kinnoras. "B"

Sellest teadmusest võib järe-
 ldata, et Mestri'le elid juba kelles
 apas väga kujunenud oma vaated,
 vriti just kirikule ja usule üldse.

Mester oli kõigi vastu ja
 nõhutute kaitsjaks. Ta ei kartanud
 talupoegade eest välja astuda ka
 kaupori vastu, mistõttu ta langes
 kirikuaristuse alla, alles ühtlasi
 suunitud oma "kirikust" avaldada
 parandama. Kuid Mester näitas
 pürgimist: kinnus kaatsesse, teatas
 ta oma dogmaduse tüketele pea-
 püskopi tahte ja ütles: "... küssu-
 on vaese sülavaimuliku kavaltse
 osa: peapüskopid - need teavad
 Haar, la 8.

fuud kaardad - põlgavad neid ja ei
 muula neid. Kõikidele neile palume
 meie mõistmise eest, et Guanaal pööra-
 ta õigele teele ja annaas talle
 halastust; et mitte enaas rõhuda
 vaiseid ja rõõvida orbe. "4

Kogu alles epissodis J. Meester
 näitas üles kindlust ja etustavast
 talupoegade huvide kaitsmisel. Mis
 muutub kllere fakti, et vaimult
 oli talupoegade poolse kaupori vort,
 kus ei ole nün midagi ostamata
 ja heemalid. Keela vaimult-
 hood enaas rõhuda kllere talu-
 kahva massidele lähemal, kui
 privilegieritulle. Neade sõsetule
 lohnese rõhuse lohutute sõsetule-
 kute rõhual oli rõõvid väike, et
 nad olead lnd rõõvid teada
 rõlidaarstuna vaimult rõõva
 üllataga, kes olead rõõvst rõõvult.
 Engels märgib „Talupeegade rõõva
 Saksamaal“, et rõõvavaimult rõõv
 „... rõõvid, rõõvata enaas rõõv-
 luvusele vaimult rõõva, rõõvalt
 rõõvedal rõõva rõõvimeestele,
 ja rõõvavast rõõv rõõv rõõv
 4 Maxeb, la rõõv.

laus, mis olid määratud hotule
 andmaks St - Niinikoude'i kohtu-
 registratuuri, kui asi peapiskopi ja
 Mézières'i linnaga vaale. Peale selle
 on säilnud veel 2 kirja Keiseri
 peavikarile ning Étrepigny naaber-
 kirkkonnale.⁵¹ Kõigi teadete põhjal
 Meister lõpetas oma elu enesetapuga,
 nälgitades enda surmas 1729.a.

Nüüd tulebki lähemalt vaad-
 da Meister' üldseisukohti ja nende
 allikaid.

Meister' kirumused kujunevad
 2 teguri mõjul: 1) ümbritseva tiiglkonna,
 2) ulneo teoloogilise
 pärand.⁵²

Etustades selle pärvi, millist aigaa-
 dudkann materjali on kasutatud
 „Testamendis“, on Meister' krediidisoo-
 müllaltki laualdane. On kahtlemata
 selge, et selle krediidisooni eest ka
 osaliselt võlgnes bänki ne seainarte.

Kõige rohkem tundis ja krite-
 ris Meister' muudugi püübit. Suhtu-
 mine püübitse on tal kahesugune:
 ühelt poolt on see talle tios, mis on
 täidetud unemaalata ja haljastate,

⁵¹ Zabensanne, III, la 428jj.

⁵² Topurub, la 213.

sageli ka rahjulone muinasjutu-
diga; teiselt poolt aga latab ta kaalt
endale rahulone mõtteid, mida
ta kritiseerib oma väidete kirjita-
mises. ⁵³

Mueller'le on tuttav saanud vana-
kristlike kirjandus ja nn. "kiriku-
raade" teosed. Esimese noha peale
püüdnud võtavad end alla tsitaat-
id ladina ja kreeka autoritelt.
Mueller tunneb Lucretiust, Ovidiust,
Neposkust, Lucianost, Livokust,
Tacitust jt.

Seminaris alles tutvus Mueller
saanud XVII ja XVIII s. Pr. jutlustajate ja
prosofidega. Ta tundis ka kato-
oliku Luga* jutlustajaid ja monar-
homahke, kasutades nende väiteid
oma arvustuste kirites.

Pr. Knaallast kirjandusest Mueller
kritiseerib kõige sageli Montaigni;
kelle filosoofilised vaated on Mueller
hähtavasti rõõgavat mõju aval-
danud. Poliitilisest kirjandusest
tunneb ta Philippe de Comminesi.
Saanud tunneb ka Prantseu hõl-
amat epositoloogist kirjandusest
(ka Bryggere'it). ⁵⁴

⁵³ Bonnus, Freguerobue, ca 11

* Luga-katoliku organisatsioon, mis
loodi XVII s. Pr-l võitluses hugenottide
vastu.

⁵⁴ Paskusue odussibeensui noesui, ca 278 j.

Nähtavasti Muelter jälgis küllalt
hoolikalt kaasaegset kirjandust,
raatamata küllale tingimustele.

Kirjumatist Pr. valgustajatel
vabandab Muelter'is see, et ta en-
netud aruult Prantuse ideoloogiga,
tundmata Inglise ja Itaalia utoo-
pilisest rahalistest (More'i ja Campa-
nellat), Inglise materialistliku
filosofiast; Sassa, Madalmaade
ja Ingliseaasa revolutsioonilisest
pärastist.¹⁵

Muelter' õpetus oli talupoegade
mõtete ja eaduste värgenduseks. Mitte
aruult Prantuse vaid ka Inglise
kommunisti tekkis rahva hulgas
reservalt. Näiteks diggerid XVIII.
ii emandand end kommunist-
like raatid More'ilt, vaid tulid
nille reservalt eluorganite ja
säilitud kogumadest konna
rganidite alusel.

Tuleb meenutada, et 1675. a.
Klaus Naivasse'i "Svaranbide
apalugu" I osa Inglise keeles, 1677-79.
Klaus ta lirtauna Prantuse keeles.
¹⁵ Формулы, с. 213.

Nairasse: utoopia ennetas null
 apalalt Meistri's, kuid kuid ei saa
 võrreldagi. Sevarambide meha on
 despotlik monarhia, päikesekultus,
 eksistentsiaad õigus ja privilegatsioonid
 kibid. Meistri klee vastu on aga
 karmalt mõtleja, vaba mõttest
 reaktiivsest ideedest, mis on
 saanud Nairasse'le ja mis on
 pr. absoluutse ideoloogilise pu-
 gelduseks.

Tuleb meenutada ka paljusid
 metslase kirjeldusi. Tõhisamaid
 oli tol ajal populaarsas tummas
 paljudes faatistilistes romaandides
 tulevõimudest. Tõllatav on see, et
 Meistri'le pöördub „hea metslase“
 kuju, kuigi ta tarvitab termini-
 hit loodusõigus, mille normid
 ta tunnistab inimete võrdsest,
 nende võrdseid õigusi kasutada
 mõiki looduse hüvesid.⁵⁶

Tuistest XVIII s. Pr. mõtlejatest
 valdab Meistri's veel see, et
 tema kommunisti idee põinud
 üleskultuura võitluseks rõhupate
 vastu; kristliku kiriku ja religioosse

⁵⁶ Orpku no ueiopuu eeguaruzka, eu 132 j.

Maatemaate krütina on tal
obesess melvaas klassiühiskonna põhi-
printsiptide vastu ja on mujundatud
rõitlevaas ateismiks.²

Tõnuks Molder 'maatemaate
tähtsanaas allnaas on teda ümb-
rites tegelnaus, s.o. pranturuse müte.

Louis XIV maamu - ja kaubandus-
polütika [raameti ka ulnevate
kultuugate oara] Times pranturuse müte
väga vähe, mis kina võis olla
põhused peale kaulime ja raiumultne
feodaalide nõudniste rahuld-
niste, ja kugi kohneni veel XVII s.
kugi maamupress muutus väga-
kannatamatuks. Kõlas karasid
stühtelt meelut nõudniste muudolud.
Need muudolud ei väjendunud
arvult passivres vastupanus, vaid
ka aktiivres s.o. ülestõusudes.

Kõigist neist ülestõusudest võis
Jean Molder teada. Nagu näitas
juba XVII s. Pr. aploos teatud 3 muut
naha ülestõusude laarid:

1) 20-ndatest - 40-ndate aastateini, milde
telesnustab rotsiaalmapan duolde
nõudniste eotlaarime ja enam või

² Pazykuiue odujei bevenoi noveni, ca 275.

vähem aktiivne reformatsioonitöö-
tamine;

2) 70-80-ndad aastad, kui rahva-
massidel on olnud juba oma majan-
duslik ja poliitiline programmid ning
nad muutuvad end katoliku kütse
peelehooldajaks;

3) 90-ndad aastad, mis talurahva ja
plebeiliste masside liikumised on
hakanud täielikult religioosne
muundid; võideldakse otseselt feo-
daalide senjoriaalse nõuande ja
absolutismi maasüsteemi vastu.²

Edasi Henry IV ja Maria Medici
reignid on olnud ajal pole peaaegu
teada rahva rahutustest. Kuid
3-nda sissu lüdrke nõuded gru-
maalstaalides 1614.a. võib väga ligida,
et rahva rahutuste mis laire on
nöödapäasmatu ja pole enam
mägede kaga.³

1616-1618.a. - loimusadai juba teinud
rahva rahutused. Kuid need olid
alus sissijuhatuses teelistele rahva
ülestõusudele, mis algasid 1623-1624.a.
ja kestavad 25 aastat. Osaltelt

² Формулы, разработаны воеводским, л. 35

³ Там же. л. 36.

need ülestõusud olid mõrs ka Pr. osavõttega 30-aastane sõjas, mis veelgi suurendas rahvaarastide oluarela.*

Suured rahva ülestõusud XVII s. 20-40-nd. aa. võib kronoloogiliselt jagada kolme gruppi: 1) Querey 1624.a.;

2) Riastouka - lääneproovikide 1636-1637.a.;

3) Normandias 1643-1645.a. (paljasjalgrite ülestõus);

4) Riastouka, lään ja põhje proovikides 1643-1645.a. Viimane

grupp ülestõuse on juba otseselt Frondi proloogid. ⁶⁰ Frondi liikumise teinud kahe suure talurahva-pleide liikumise vahel (talurahva liikumise 2 laineid: 1623-1648.a. ja 1653-1676.a.). Frondi on kille rahvatõukamise kulminatsiooniks ja näitab üldist fodaal-absolutistliku porra kriisi. Peale Frondi liikumist lahene kodusõda jätkub ka rahva ülestõusude hääl (1653-76).

On kahtle, et liiderid mõiki need rahva liikumisi tundis ja oli neist meelunud kas otseste või vahelste allkate kaudu.

* Pr. arlus amulekult 30-aastane sõda 1635.a.
⁶⁰ Формулы, Напогове боевике, л. 37.
⁶¹ Самоу, л. 29.

Mesler lüüdi ümbuskannas etteid
 ülestuse pelnud, kuid ta võis niist
 teada saada Krimmi peapüüsi
 teadaannetest. Ka andis ümbuskannas
 niika tegelikus Mesler'le teada
 kaluseegade mõtetest ja soovidest.
 Mesler' pöörava programmi enge
 pänt kaluseegade soovetest.⁶²

Porinev arvab, et XVIII s. lõpu ja
 XVIII s. alguse ülestuseude praatika
 entas 3 muut poleustaannt idud,
 mida tuli positüve maadema-
 vaate keelama saandeks üldistada.

Entas võitluse faat lasplua-
 kerruise mitmekuuste voruude
 vastu ktag varandustau eba-
 võrduse mitmekuuste voruude
 vastu haldas võimaluse varau-
 dute võrdustande idees, anna
 kõik rahva mahutusest Mesler'st
 ehanditüestuse tumber.⁶³

Mesler' mõtted ja arvaused
 vngadest ja suritarvitustest ühis-
 konnaas elid ena deauselt rahva
 mõlde ja arvauste märkmetas,
 XVII - XVIII s. ülestuseude kogemuste

⁶² Kopeutub, la 219 j.

⁶³ Samas, la 221 j.

tulemusas. Õiglasini see oli hüpe
 ngartust tumaalust ja kajutatud
 mõtetest rahva revolutsioonilis -
 demokraatliku ideoloogiani, selge
 teadlikkuse maksimumini, mis oli
 sel ajal saavutatud.⁶⁴

Tetras idees, mille arenguvõima -
 lus peitus rahva ülestõusudes, oli
 rahva ülestõusu võidu idee, revolutsiooni
 idee - r.o. aktiivne herra
 muutamine ja rahva võime aktiveerimine.
 Allikates rõõgitaakse alandlikkuse
 kadumist. Auklikes dokumentides
 aga hoialataakse, et rahvas näeb
 ülestõusudes kangelaskuuse aati.
 Hüpe hümpuselt meeleolult ideele
 rahva ülestõusu võidust tootab
 'Mester' „Testament“. Mester kutsub
 ühtneusele ja rahva võime aktiveerimisele,
 andes ühtlasi rahvalduse
 revolutsioonilise ideoloogia.⁶⁵

Kolmandas idees, mis rääkis
 rahva võitluses, oli ateismi
 ja materialismi kui gapärase
 psühholoogilise fakti üldistus.
 Kuna kriteerium oli sama aktiivne
 rahva ülestõusude vastane, mis ühe,

⁶⁴ Перикли, lk 222 j.
⁶⁵ Samas, lk 223 j.

kus ülestuse näigus olakse kuni-
tud võtma sõrkaht ja kirvau-
sukes. Ülestuse loogika meelis
arveid õendama meiega, kes
teotavad selle vastu. "Samaaegselt
tuleb meenutada, et just XVIII. lõpp
ja XVIII. algus oli katoliku kirvau-
aktiviseerimisajaks nn. katoliku
meenasus*, mille esmaajaks oli
tugevdada uue rahvahulga. See
põis taastada usumatu prot-
sessi, kuid mitte vältida. Tõsinud
mõtted, kahtlused ja väited ootavad
vaid üldistus, et üle kirvau-
traditsioon materialistlikus atis-
selle üldistuse tõestab Meister
õna. Testamendis."

Meister nägi meega peamiselt ta-
lust teel rahva üldisele ülestu-
sule selles, et rahva teadvust
valdab usk, mis suudab teda
alandausule. Seetõttu ootab
Meister muut kähepaku rangu-
se usk ja esmaajaks ristiusu
võltsuse paljastamiseks ja atis-
ni filosoofiale põhjendamisele.

*Торчиш, л. 227 ж.

* Katoliku meenasuse põhinõte - ta-
vikollustada kirvau ühikuna tõus
autoritati

† Торчиш, л. 229.

"Testament" on müstis elatõige kuuat-
 tud usundi ja uue vastu jumalasse.
 Raamatute 99 peatükki jagunevad sõlt-
 kaste ossa: 1) usundi ja eriti kristluse
 krütika, 2) võitlus jumala ja hõige
 surematuse vastu.⁶⁸

"Testamendi" põhijooned ja kesksed
 ideed on religiooni peitumus üldse
 ja eriti kristluse peitumus. Mõned
 väited religiooni kohta jagunevad
 3 gruppi: 1) väited, mis tulevad ot-
 staalse korra elatõigusest; 2) väited,
 mis kuuatuvad kristluse dootriini
 spekulatiivsete seadustade vastu
 (pühade raamatute usaldatavuse
 krütika, kolmainsuse, pattulange-
 mise ja luuatusõpetuse krütika,
 saarameentide krütika); 3) krütika
 religiooni üldaluste vastu (õpetus
 jumalast ja hõige surematusest).⁶⁹

Mõnedki hõikes on arada mõnede
 hõimade nende kuualate lastmiste
 mõttes, mille kuuel kõige on eland
 õnnetus sündida ja elada, last-
 miste mõttes, mida tal endal on
 eland elandudv mõhustes teetada.⁷⁰

⁶⁸ Lichtenberger, lk 76.
⁶⁹ Payle'ine õduseitõemusü moeenu, lk 225
⁷⁰ Zakeusanne, I, lk 55j.

Mesler' arvates religiooni paljastamine peab olema kõikide lastade kinnisest ülesanne, nad peavad aru-
 tama rahva türannide kaudu vaba-
 heitsell, kartma ja valgustama
 teda.

Religiooni teadus arvab Mesler
 se nõi: "... Kõik mõtted võlga algul
 kavalad ja peened poliitilised, korda-
 sid nende järgi petimised ja värlatamised,
 pärast ummistada seda piirid hoi-
 matud ja vaimupõlvad ohimised
 rahva hulgas, ja, lõpuks teetati
 seda valitsuse ja selle kama
 tuguvate võimuga, ... et neil teel
 heida ohjus masse ja muudada
 need tantsima oma pille järgi."¹¹

Mesler teeb kahesa teendit
 selle kohta, et kõik maailma
 religioonid on lastustes. Nende
 kahesa teendi teistes käidab
 loogu "Testamendi" ja nende põhjal
 on üles ehitatud selle plaan.¹²

Mesler tekitab oma kinnisõnki
 vastuvaitele teistes vüsi abel religio-
 ni kinnisõnki vastu räägi vüsi
 paljastades. Religiooni teel püüab

¹¹ Zabeuzatuu, I, lk 68jj

¹² Hoar, lk 11.

ta rüütada ka sellega, et vana-
 oli rüütel lavalas ka keisrid
 lugeda jumalate hulka. Tegede
 mõõdules ke murtawitus muutus
 seadustaus. ⁷³ Oma arutluses tuleb
 mees ka realistliku tähelepanu,
 et tööst saavutatud tulemus harrast
 harrastada aju, mida ka
 kõige rohkem vajadid või kartid. ⁷⁴

Kuna see tekitab esinustele p
 ellustoonidele, on ta rüütelvõimelis
 lahakelide ja seaduste allmas
 ja saatusseas põhjuses; oma
 religiooni kaitset tungib kalle
 kiste omale, atup kõige hullemas
 sõjas peitase just religiooni pära. ⁷⁵

Meeser tule üldistuse noju
 religiooni rüütel: "... oleme näinud...
 et vana võib rüütada rüü-
 nuste kõige jübunaid ja
 vabimlikumaid tundeid ja et...
 religiooni lüüväandil on nad
 valmis kõigeas. ⁷⁶

Kristaus moraalis näeb
 meeser kolme peamist lüütel.
 Näide, et vana rüütel kannatus

⁷³ Zabuzanne, I, lk 94 j.

⁷⁴ Samas, lk 98 j.

⁷⁵ Samas, lk 121 j.

⁷⁶ Samas, lk 275.

korra ja religiooni hest, ning
 mõistab, et religioon on vapalt manide
 muudatus hoidmisteks, ja ta kehtab
 nõuvalt: „... ettevaatandil, et nad
 ühendavad teid jumala armu ja
 halduse vaimude hüvedega, pätavad
 nad teid salavavalalt tema
 hüvedele, mis on võrrelda matult
 meeleomad ja elulised, mis need,
 mida nad teile töötavad, ettevaat-
 andel avada teile taevast ja
 määrata teid igavesse õndsusse,
 taastavad nad teile rahulikkust
 vaimust igavest teelise
 õnne sinu maapeal; teie teie
 päästuse ettevaatandil talpoole
 temas põrgu ettevaatandis
 pühadest, tegelikult mitteolemas-
 olevast, nagu ka igavene tal-
 poolele, nad stendavad teile
 hirmu ja lootsi, kahjustate teile
 ja meelele, ja sunnivad teid
 kannatama teelise põrgupüü-
 nles elus, armukeses, millega te
 võite arvestada.⁸²

Vaimuliku ja ilmaliku võimude

⁸¹ Oupne no usiepuu coeuaruzma, lk 139.

⁸² Zabeuzame, I, lk 62. Tartu Ülikooli Raamatukogu

ühemeelse osa rahva purnamisel
kannab Meister'i väljendama laoso-
nilist roovi, et kõik kelle kama
võivad teada tuleks nägida
naimulike soolimatist silmustis.⁸³

Meister teeb järelduse, et religioon,
mis õpetab eksistentsi, kannatab õiglu-
selle ja loodustunde õigusele vasti-
puid kuritarvitusi, mis kahjus-
tavad ühiskondlikku hüvaugut,
tundab heas ja õigustab neid,
sarnuti türaanne, sellele religioon
ei või olla teelne.⁸⁴

Meister tuleb ühes raga mõtetat
minust pordai elus, kasvõi laane
surma, nagu ta on, ühena tött.
Ise on ta teinud seda selle, et
nabastada rahvas religioonist,
mis eksistentsi vaid selle, et
teha neid nende väärtuses ja
õnnetuses orjades, kes neid välti-
sevad.⁸⁵

Yuhindudes õigest seisukohest,
et religioone maadma vaate aluses
on idealistika filosoofia, astus
Meister etrustarasse võitlusse

⁸³ Zabuzanne, I, lk 71.

⁸⁴ Zabuzanne, II, lk 280.

⁸⁵ Zabuzanne, III, lk 374.

idealismii vastu. Tema julge ja
halastamatu fiodalismii ja fiodaal-
alernaalse maademaavaste kritika
etendas muut osa revolutsioonilises
XVIII s. pr. materialismii ja ateismii
arengus. ²⁶ Ümberlõikatus raiumultae
tusi, et jumal on loonud maailma,
kinnitas deistid, et materia on
esmane, on igavene. Deistid' pärei
põgenunud ja terve mõistuse loogika
testarad, et ei aeg, ruum, ulatus,
sarnuti materia pole loodud mitte
millestki; pärelõult ei eksisturi
na jõud, mis oleks võinud mitte
millestki luma midagi. ²⁷ Kõik
looduse ku ja tähtsustaus, kõik
looduse loodud omadused on ainult
materia teisiti oleu, muutunud
talikusas. Neade muutuste põhju-
sas loeb deistid lõpmatu hulga
materia osadest, mis täidavad
koogu ruumi, lüaumis. ²⁸ Kõigi nende
muutuste aluses looduses on mate-
riaalised põhjused. Sütötu need
muutused sügugi ei ole jumal-
last s. o. kõrgema vaimu oleuas-
olust.

²⁶ Dmauidypzue, lk 5.
²⁷ Usebenab, lk 62.
²⁸ Samas, lk 62.

Tugemas meie materialistlikele
romantidele paljastas Dürker ja
kerfalt näeris välja "imed", milleid
kirjeldasid oma lootes "kirjutused".²¹

Dürker struktuuralt eitab kõige
surematust, teha suremat eksis-
tentsi. Tõestuseks toob ta fante kõige
võltoovuse kohta: kõrg tugevus või
nõrgus ei määrab, kui võrd
tugevus või nõrgus meie keha;
kõrg hävab koos keha suremisega.
Dürker' materialism saigi kütus
alusena tema religiooni ja
kirjanduskriitika.

Dürker' materialistliku maailma-
vaade, nagu täiesti materialist-
liku mõtlemise oma ke perioodile,
oli püüdnud, antafüüsiline, kuna
ta ei mõistnud ühiskonna arengu
raduspärasusi ning ei omandanud
võimalust kantada olendite
loodusteaduse saavutusi.²² Vaatamata
sellele Dürker on üks suure-
paistvamaid materialistliku re-
alistliku filosoofia etudapaid
kustmal ajal. Väga kannanud

²¹ Zabuzanski, I, lk 113.

²² Lydenso, lk 63.

rahva hulgest vägi Meister oma
totalise kogumise alusel rahva kau-
katusi, kes ägavad feodalismi ja
absolutismi keele all ja oma "Tosta-
mendis" ta separest väljendab
rahva tundeid ja mõtteid, nende
püüdlusi ja ideale.⁹¹

Kirgela religioosni palvestamine
kannab Meister'ile üle feodaalse
korra ja klasside rõhutamise atag
eraomaduse vütikaks,⁹² mille
põhjuseks tema utopistliku kommu-
nismi. Mõistes mõiki need vütikud,
mida teavad kaasa feodalismi
säilitamine ja absolutismi atag
 nende alusamba eraomandi
eksistentsina, annab Meister
pildi meest ühiskonnast, kes
mõik need pahed ja vütikud
on kaotatud.

Meister' tohulik tragöödia
seisub selles, et selles utopistlike
sotsialist, atist ja materialist,
lugedes raskest religioosni päme-
daks lausumise ja pettumise, kogu
oma elu jooksul ta pidi rahva
seas propageerima seda petust.⁹³

⁹¹ Dmaunypzenn, la 7.

⁹² Gedenns, la 63.

⁹³ Gedenns, Max Moree, la 120.

Ellis nünd saadeldud ajastut, millel
elas M. Meher, tema ellu ja üldelt
seksiooni ning nende mujakentse
almaid, vaadlesimegi lähemalt
tema fodaal-absolutistliku korra
krütikat, mis on tegelikult orgaa-
nitselt mõtud katoliku kiriku ja
kristluse krütikaga ja millel
baserub tema utopism. Nüüd
alustades religiooni krütikat, jõuab
Meher traditsiooni ja paratamatult
mhtiva korra krütikari. Haari
tabara reloomustuse põrgi lööb
ta kes tavase tressiga ümber
ka maapealse kogu ja esmäärgid
on purustada halpsoolne ellu
pauna ellu inimel nün ma-
peal.²⁴

III peatükk

Jean Meslier utopistliku
Sotsialistina.

J. Meslieri „Testamendis“ oleva utopiskii mõistuse võeti peitub tema sotsiaal-politilistes ideedes. Meslier annab „Testamendis“ halastamatult ja karmilgse kriitika ühiskondlike suhete süsteemile tolleajal Prantsmaal. Kuid ka kriitika välgub headest puuridest, kuna ka tegelikult analüüsib kogu alamühiskonda üldse, kelle ühiskonna vastusena, tema poliitilist korda ja nnda peegeldavad religioosi. Meslier annab „Testamendis“ ka peatükkides ühiskondlike kriitika reale põhiele, mis olid eriti võrased tolleajal Prantsmaal, ühes, näidates kuid põhend, ka näitab ka välgupärase mõisugust ühiskondliku herra unustust,

ülhate riivannad olid vere-
 paulted ja julmad hõhned; tiramid,
 äraandjad, varjad ja ratappad.
 Need arvati pole hümgust aadluse
 ja aadliinguvõsa, kes alles ente kerri-
 tud tiist teid mõõda. Need alated
 ja julmad hõõrtjad tevad aga
 näo, et nad hoiavad vabadust
 ja rahvate õigusi, nende keldjate
 ja kaadust, kuid tegelkult on nad
 vaid tiramid, chikarmastapad
 ja jumalasalpajad.⁹⁶

Kuida mis kujutavad endast
 erinevad 4 tuntud hennagist perso-
 dideringut nämmivad suurüüri * kes
 mitte banditide imperiumit, avan-
 türistide, piraatide ja surjategrjate
 müke, kes feud tehis purustus te
 õrgustamist.⁹⁷

Need toob sin näites Drome-
 dex sõnad Alexander Suurele. Dro-
 medes ütles: „Mind kutubasse sur-
 mõõõõõõ, et et ma misten ühe
 lausaga suru, etad kutubasse valit-
 syas, et sa teid edasama võim
 lausastinega kui sa allesid üst

⁹⁶ Saluzanne, II, la 159.

* 4 hennagist periodiseeringut nämmivad suurüüri olid: Maedseenta Alexander Suure
 üst, Antimida üst, Pärsta üst,
 Peona üst.

⁹⁷ Saluzanne, II, la 159jj.

ja vaugis, kogu miina, ka muud
 vaadabass kui mõõle, aga miina
 olesku ümbritetud aust kogu valitje,
 kui ma arastan suure armu es-
 otas. kogu ertuvas muie vahel ridade
 vaid kllis, et ma teed palju rohuu
 kurja kui miina. Kletus sundis arud
 mõõrtus, kuid arud ei sundinud miina
 tegema radasama, välja arvatud
 minu talumatu kuulmispasu ja
 tähtsatu ahnus. "98

Mesler kinnitab, et kõik miinused
 on niivõlt võrdsed. Nad kõik sa-
 vad võrdse õiguse elada ja töia
 maal, kandada oma loomuliku
 vabadust ja osa saada maapeal-
 stest hüvedest, tegeledes karmeliku
 tööga elus vapaltu loomise. Tüütu
 vahelne võitlus ütleb ühtedele,
 aga teisi alandab, ühtedele annab
 kuga palju, teistele mitte midagi.

Kümnegune võitlus on Mesler arvat
 kda rohuu ebaõiglane ja rhatas,
 et ta paneb rahvamassid täieliku
 võitluse ülestab ja rhatas aru-
 tleb massid õigades, kes peavad

---

⁹⁸ Zalkusanne, II, lk 160 (vt. Experience, t. 5, letre 22).

hannatama mitte ainult üldkate
 ja rikkaste kapriise, vabantsi, vaid
 peavad kannatama ka nende rõhu-
 mist, ülaõrglust ja järeledat kokkeliust.⁹⁹

Rahvas- ja o. talupojad on võimude
 ja üldkate orjad. Nad peavad kannata-
 tama kõigi võimalike kiindluste ja
 kohutavate ülaõrglust. Pole midagi
 müvõrd armetut ja õnnetut kui praeguse
 talupoja. Ta töötab üldkate jaoks
 kõigi jõust, kuid saab taru müvõrd
 vähe, et vaeralt klliga enam kllaga
 mis muudab põida. Üldkatele ja
 rikkastele on vähe veel kllust, et
 neil on kõigjal elatused, aurtaar-
 sed kohad, et nad omavad kõige
 kllasmaid ja parimaid elan-
 mid ning muisaid. Nad võtavad
 oma kllas veel mittemugureid
 kllas, nõuab, et nende kllad
 haritakse, nõuavad teid, mida
 klligi pole kllustatud neile tegema.¹⁰⁰
 Nad on kui ussid, kes tõivad
 kllt rahvast. Mõlder ütles: „Tõke, mu
 armsad sõbrad, rõõgitaase kllas-
 dited, teid kllustatakse juba ükms
 klladi kllasiga... kuid teadke,

⁹⁹ Zakevjanus, II, lk 165.

¹⁰⁰ Zakevjanus, lk 165. (su on mõlder' referentide
 autorilt, seda ta ei klluta kllustelt).

Et tunc paucis sociis purpuratus
 et tunicatus hereditatus... en mimm-
 ned, sellest kuaa räägiti..., tül ei
 ole tugevamaid ja tugevamaid van-
 lart, kui need selle maadma võimsad
 ja võltsid atag räägid, kuaa just
 kuaad vaevavad tülid ja teuvad tülid
 mü õnnetuiks. ¹⁰¹

Kuua aga kristliku religiooni saletis
 ja õigustab kda kurti üleskutse
 ja loovõimust, mis see on religioos
 teendras, et religioos pole mingi mitte
 jumalast ja loodus jumalast pealt,
 vaid ühtede tühimuste pealt räägiti mõl-
 dud teiste vaoshoitudus. ¹⁰²

Tetras muus ühiskonnas valit-
 vaas pahus on keldri arvates see, et
 rahva kuld on kda rühkeri, kes
 pole talle absoluutelt vafaltud.
 Paljude nende tühimuste kokkuvõte
 ktmekui selles, et röövida ja võhuda
 rahvat. ¹⁰³ Samuti tuleb rääkida
 mitte midagi teha vastu, kuaa need
 ei too ühiskonnale mingit kasu
 ja elavad võõra too arvel. Keldri
 arvates võruldamatult targa
 kord oli Hseplatus muistate egypt-

¹⁰¹ Zabeuganne, II, lk 166.
¹⁰² Samas, lk 167 jj.
¹⁰³ Samas, lk 169.

laste poolt, mille juures igasuguse teaduse
 võimudele oma tegusada, intelligentsia ta
 end teitis. Kui meil tabati valed
 või osale elu ülalpidamiseks tehnikas
 tiisel teel, kui aasa tööga, mis karistati
 teda karistab. ¹⁰⁴

Kõrva puulevõimude kategooria
 hulgas ilmselt põralt vrtisid tähelepanu
 väikemõõtkonnale. Kõik need abid, prio-
 rid, kantsuikud, muudgad ja muud
 ii too aruigib rasu maademaale ega
 onta aruigid tehaid ühisloonnale.
 Kõik jüst see mitte aruigib tegeu vai-
 muldne viht on pratvadaalalt enam-
 väheni pindlustatud. Eriti kumina-
 line on vaadeldaja muusi. Nad
 annavad vande elada vaesuse
 ja emal kõigele maademaale muu-
 vutis ja külguis, kuid samal
 ajal nad valdavad kuni vana
 ja davad laste rahuldavides. Need
 on kõige paruvad elukorjad, kõige
 paruvad müüdid ja planeedid, kõige
 parvad teit, nad pole väetunud teot,
 nad ei tea aruigib vaesusest ega
 papa miinustega meale raskust.

¹⁰⁴ Zabeusanne, II, lk 169jj.

Sepärad kloostritel on mõisate rüü-
 vürtilosside välgahärglane; nende
 arad sarnanevad kaapraalsel paratü-
 stga. ¹⁰⁵ Kloostrid saavad peaaegu kõigist
 sotsiaalselt künnist ja sageli rüü-
 kantavad kapiitli õigusi. Näitena
 Meister toob benediktaalte ordu, kes
 valdab 1/3 kogu kristliku maailma
 varast. ¹⁰⁶

Meister lubab päulduse, et see kunnas-
 lus ja meelitus anda ja pöörata tüpajis
 kikkusi kikkustele, kes loevad oma
 kuttunikkas loobumise maailmalt ja
 kes tegelikkus praamid elama valmuse,
 on kunnalus ja lühikeses tüpajis
 loogiditel lubada elada tüpajis
 nulluse teiste töö arvel ja olla
 tüpajiseks karituse korrana
 ühislokkale. En saajus ülesõnne
 võtta arvate töötajate kätt se, kes
 nad teinivad palhigis töötades, ja
 anda se karitule kunnade
 kunnale. ¹⁰⁷

Meister ütleb: „Keid kuni rüü-
 dase öelda, et need pöörakubed,
 kunnakubed, atlid ja head kunnad
 19a päev pööravad rahva kätt,

¹⁰⁵ Saksa ams, II, le 171 j.

¹⁰⁶ Samas, le 173.

¹⁰⁷ Samas, le 178.

iga päev käivad aruandlaval, teevad hõnniapalvustel pühasteid ohvreid, mis, nagu vägibasse, onab lõpetatud head tegevad fonde ja tehaid." ¹⁰⁸ Mõlter' arvates on see puha ristkõõn. Üks tead karmelidne teod annab palju rõhade, kui teie need pühad talitused ja palveta- midne. Väimulidne auit ja eraldelt ka muusade oma põhneb last- arvanusel, ristkõõnate ja väilata- luseel. Separast noda auitit ei saa lugeda heas ja targas vägio tarotlusas ja karmelidne, vaid vastupidi, talle peab vaatama kui middelegi kahjuldne. Mõlter arvates tuleas kellelata teia juhalatitõis- tused, mis on arvatud rahva- masside häimatuselle; kars ma- dima väimulidne tegelema auita ja karmelidne teoga. ¹⁰⁹

Logardite hulka, kes teevad rahvale auitit kahju, kuuluvad Mõlter' arvates ka juristid, ma- mentaidud, maasuhogupad jt., kes tegelevad vaid kellega, et varasta-

¹⁰⁸ Zakenyarsne, II 192.
¹⁰⁹ Samas, ca 193jj.

vad ja rõhuvad teisi riikusi.¹¹⁰

En ühesohus, et valitus lubab ja
reegi roodustab nū paljude paratide
kristumist, kes aakule rõhuvad, roo-
avad ja lastavad vaiseid rahva-
massi.

Siudaalpera rebiakrete mhte
krütikaga Meister kostab vasaandi
krütika.

Ühes leviaunas pakus ühis-
kondlikus elus on Meister arvates
vasaand. Meist maad saadavad
hüved ja vasaand on vasaandis,
selle asemel, et hantada maad
võrdsetes õgustes. Vasaandi valte-
mise ajal püüab kaitse saadada
võimalikult vähem vasaandi,
saadamaata vahendite. Välg vasa-
andi pürgi on aga täitmate
ja aratav riikuse teia pakeldes
haldurused. Riikused maad
ühistega haldamaatub võitlust
vasaandi parast. Keige tugivamad,
kavalamad, aga sageli ka keige
surjmad võidavad selles võitluses
ja haaravad enda kätte teia de
hüved.¹¹¹

¹¹⁰ Saksa aamu, II, lk 196 j.

¹¹¹ Sama, lk 100.

Ilmusel kohutav ebavõrdus: ühed
 ägkivad surend hõõkides ja jökistades;
 teised aga surevad külga; ühed ei
 tee midagi, teised aga tõrnuvad ras-
 sest tööst, suuamata puhast nõi-
 päval kui õõl. ühesõnaga, ühed
 elavad õndsuses ja mugavuses
 kogu paradüüsi, teised kannatustes
 ja pimeduses kogu teeltes põrgus,
 kusjuures taeva ja põrgu vaheline
 maa on väga väike. Ilmselt 'as-
 vate' vrti vastik on see, et need,
 kes tegelikult on teinud paradüüsi
 õndsust, sageli kannatavad põrgus
 ja vastupidi. ¹¹²

Erasmus teeb kaasa veel
 ühe pake. Kui ühed saavad kõik
 või palju rohkem kui õigus, aga
 lihtel, vastupidil, pole midagi, mis
 tulemusena kannab rühavale ja
 vastastiku rühavale, teinud
 ülestõusud. Need, kellel pole ühes
 kõige hädaapeliuueks, peavad
 ellu ülalhooldamiseks mitmeid
 tööühta, varastama ja tapma. ¹¹³

Nüügiüle resultaatidele viidab

¹¹² Zabuzanne, II, lk 207j.

¹¹³ Samas, lk 202.

võimevõime presoundade rahel,
 võimevõime, mis pole aritmeetilise põhja-
 dataud. Tõlmate lapsed ei kannatata
 nūsuguse väärte abause ja enes-
 armastuse tõhikenaas, mistõttu nad
 ei ole võimelised armastama, maad-
 mas süda ja male kinneste ja istu-
 hüvede. Mõnel aga, kes on karm-
 tud, nägus, ei ole tahtmist ega
 võimalustgi paremini kannatada,
 õpetada ja teha oma lapsi. Su-
 pärasel nad elavad rogu eel-
 riinatuses ja vaesus. ¹¹⁴

See näitab väärtus-
 värtimatult ebavõime ja en-
 paljude pahede kogu väärtuste
 allikas. Väidates nūsugust elu-
 da, ei tee keegi midagi, mis
 kaitset põhjendada oma väidet
 karmustele faktidega, mis oleksid
 võetud täiendavalt elust. Tema
 andmed saavad rohkem al-
 dist rõõmu, kuna ta väidab
 rohkem tühjusest peaduppanust
 kätte aga ¹¹⁵. Praegu on see
 flus seal, mis keegi tahab õpe-
 nelt üle ebavõime näitamis-

¹¹⁴ Zabusanne, 4, la 205j.

¹¹⁵ Payburi oõugetentou noem, la 286.

tundub, et ta tuleb haasa mi-
 nuste kannatustele. Sealjuures oli
 Meistri juba kaubari päevle tuttav
 niyandusega, mis luges vasaandit
 kaarõiduse allmas (Platon, Seneca,
 Kantantius jt.) "Kui aga Meistri'
 teooriat lugeda atnull varasema
 hordanduse, mis kerris üle rist-
 nuse, mis meelis Meistri'd just
 omanas rõhka seda teooriat. Sün-
 juures muidegi enam kust rauda
 ei saa. Ümbritsev tegeldamus sinas
 Meistri' traditsioonis antikaatorite
 traditsiooniliste formelite kui üldiste
 traditsioone õrgust.

Foodaalse ühiskonna sobaduste
 suhte krütikaaga on Meistri'l tiku-
 dalt läbi põlunud absolutisai
 krütika. Reas "Testamendi" pra-
 tükkides Meistri annab foodaal-
 absolutisliku rügi krütika. Nagu
 juba eelpool nimetatud Meistri'
 arvates ühiskondliku nõud on
 ebaõrgelt üles ehitatud, kuna ühes
 ühiskonnas nagu elas 2 erinevat
 rassi: üks ei te midagi, lab see
 töö ees ja keeluses, teine töötab,

¹⁶ Pazyruine oduecibennou suveni, la 286.

kaanatab ja alistub. Eestlased on võrreldamatult väheem. Mis siis aitab ülal hoida seda ebavõrdust ja võimutseda väheemusel? Meie kauged tuguvad kuidugi kaubavad heile kaunistu korra säilitamiseks etest vägivale. Selle vägivalla organisatsioonikas saagi, Meister' pargi, ühik. kora valdajad, maatugad ja vürstid on tiranid, - süüguks on Meister' peamine vaele. Need maatugad ja vürstid tiraniseerivad teige jõlnemalt rahvaid, kes nende alluvad. ¹¹⁷

Meister ütleb, et need rahvad, oma suures õnnetuses, näevad pääsajel Prantsuse maal, et maatugad ja vürstid maatuganaad on muutunud. juraanatuks valdajaks oma alamate üle, alles saagu väimesters juraalatus. Nad ei halata oma alamate ludele ega nende varaadustele, nad toovad neia õhrits oma mulkurepaule, alamuksle ja alatusle. ¹¹⁸

Julesoum'ades vastuleesid Prantsuse maatugate ja rahva huude

¹¹⁷ Bakuzanne, II, la 226.
¹¹⁸ Sameas, la 229.

vahel, tähtub Muller ka sin
 elatise talupoegade huvidest. Et saada
 oma alamaalt noogu huld ja hõbe,
 maanustatase rahvas pärjast aute
 maanudega. Et saada üha uusi
 maase, mõtlevad valdajad väge
 teige ertnevanaid ja tühtsemaid
 põhjuseid. Praegu igapäev kaunad
 need määrused ja kehted
 korraldused, et pigistada rahvalt
 välja võtta. ¹¹⁹ Kui rahvas pole
 võimeldne neid maase maama,
 saadetakse maale mõdesid või
 mõndajaid kisi kurjuseid, need
 talupojad on kohustatud teitma
 ja ülal pidama oma kulul, kui
 on täielikult taunud kõik ma-
 ses. ¹²⁰ Ajatult karbavad elavi-
 kus oma vaese ja õnnetu elu-
 korra üle, sellele ei pöörata midagi
 tähelepanu. Nauglase keituse
 ja varanduse keafisuurituse
 kartusel vaesed inimesed annavad
 muudugale oma võimase. Kuatujate
 ja keade ertuste keituse põhi-
 mõttes on: väga kurvata rahvalt
 võia, mis võimeldne, teha ta vaesed,

¹¹⁹ Zabuzanne, 3, lk 229j.

¹²⁰ Samas, lk 230.

Et heida teda alistumises. Karmud
maaned on puutugatele paelunud
võel selles mõttes, et nad teitavad
rahva hulgas tüli ja vaenu.¹²¹

Õnnetus, mille pole küllaldanult
julgest, et ühineda ja ühistes pu-
pügutistega muutada ühe riikuse
ke, annavad poliitika otsele des-
tarkustes kuhites sama suguste vaestys.

Misler märgib, et Prantuse muuta-
gad järkjärgult sabastavad end
kohustusest küsida maanide röö-
kadandens generalstaadidelt nõus-
olekut. (Suh on avaldanud Misler'le
mõju monarhismide ebakadulka
teorda. E. G.). Ühegi maa muutugad
ei teinud rahvast mü vaesem,
õletsas, kui Prantuse muutugad.
keegi ei valenud mü palju verd,
ei elanud mü paljude riikuste
tapmises kündi, ei pannud mü-
paljusid orbe ja lemi pitaraid
valama, ei laastanud mü palju
külastid ja linnu, kui seda tegi
mü hane Prantuse muutugas Louis XIV,
keda kututakse Suures.¹²²

Üeud absolutism ei hävita

¹²¹ Zabuzanne, II, lk 231.
¹²² Samas, lk 235 jj.

rahva keelele aruult maavõidja. Mõlter väidab, et selles suhtes polevad vähemtähtsad sõjad.* Kui kuningatel teada tahtmine lahkuda oma valdusest, siis täidetakse see roosid vana rahva elude ja vabaduse arvel. kõik võetakse rahvalt - sõdust, raha ja proovant.

Muningate võimetus näitab selgelt, et nad on aruult türaadid, et nad muritavitarad oma võim. Mõlter nimkitab, et mitte rahvad pole loodud valitsuse jaoks, vaid valitsusele rahvate jaoks. Valitsuse ülesandeks on hinduda rahvate rahu ja julguse. ¹²⁸ Rahvad elisid turtsid palju varem, kui valitsused. Sõjast valitsused peavad elama rahva tehistes, nad peavad armu- tana oma alamaid, rogu sad armastavad oma lapsi. Türaadid aga häituvad vastupidiselt; nad kehtlevad oma alamaid kui oji. Kõik kuningas austab kadusid, kuid türaadid tahab, et talle oleks kõik lubatud. Kõik muut valitsused.

* Sõjad, mis väsisid Mõlteri's vendadele, et sõda on mur rahva keelele hävitajad, olid: Itaalia sõda (1771-78), Hispaania sõda (1701-1714), Põhja sõda (1700-1721), I devalutsiooni sõda (60-nd. aa.).
 128 Zabeusanne, I, lk 262. li.

ja imparaatorit - Aleksander ja
 Caesarid vaid heles mures
 hävitajaks, kumbki laastas ja laostas
 selle, mis tema teele sattis.¹²⁴ Rooma
 keiser Antoninus Pius ütles, et tema
 elistas ühe oma alaosa üle tuhaste
 saanlase kappi. Praatuse keisriga
 Louis XIV oli aga hoopis teisel ksu-
 kohal: ta elistas kaks ohverdada
 tuhaste oma alaosa üle, mis au-
 destada ühele saanlasele.¹²⁵

Teigi absolutismi hõõstaja ja
 teoreetik Richelieu (1628-42) tunnistas,
 et suutjate valitsemise eeskülgiks
 peab olema rahva heale.¹²⁶

See vägaigi selge, et tegelemine ei
 vasta nühigusele ideaalile. Keata-
 gat ümbritsevad võtmed venoavad
 suutjate, et heale vüõ rahva
 mässudele, et armu saes teie
 rahva alaandlimes. See on mi-
 dugi alatu vale. Revolutsiooni
 põhjustes just enigi üldkate ukus
 ja solvangud. lohutu hulga para-
 sütide existentsidne, kes elavad
 rahva keelul, keatjate maanite
 ja julmus ühig nende heolmatte

¹²⁴ Zaluski, II, lk 263.

¹²⁵ Samas, lk 264.

¹²⁶ Samas, lk 264.

rahva murede vastu. kahtvaimud
 ja võikud, kes sa kohale paadud
 õiguse ja ühe korra heidumises,
 pahede kõrvaldamises ja müdlate
 karistamises, ei tee midagi valtsipe-
 tlesõitu parandamises ja rahva
 aidamises. Nad karistavad jul-
 malt väiksemate kuritegedu eest,
 kuid ei julge sõnagi öelda suurtele
 varastele ja tapjatele, lõhujatele
 ja hävitajatele.¹²⁷ Neid tapjaid ja
 müstajaid kaitsvad ka nirkau-
 tsad, kes tegelikult peaksid võitlema
 tee ja õiguse eest rahva huvides.
 Kuskuu rahvate hüves ja pääst-
 mises oleksid vajalikud rahvast
 kauntavad türahaid! Igapäev
 toimuvad üldrahvalikud palved
 türahainde eest ja nende relvade
 [rõjavägede] eest, sest kui rõjas
 türaan hakkab, siis põhjuses loetakse
 rahva patte.¹²⁸ Kui aga keatrigatel
 on rõjas õhne ja nad saavad
 võitu oma vaenlast, kauntavad
 kümne armu ja linnad aru
 saavad suurt saaki, mis öeldakse
 et juuraks, heatahtlikus aitab suutagat.¹²⁹

¹²⁷ Zabuzasme, II, lk 275.

¹²⁸ Samos, lk 278.

¹²⁹ Samos, lk 278jj.

Sega võiks öelda, et religiooni ja poliitilised nadused on vaid ka-õrgluse avaldused.

Mueller hüüab: „Tõinud, te olete mõistmatud, teie poolt on meile lasta end ümbugusel koobel jätta ja pimedast peast arvuda tüpajü- sid revalust.“¹³⁰

Mueller ütleb, et taimed näinamatelt haigused orjusega ja need on sellega tüvõrd heaui karmunud, et pea- aegu ei mõtlegi laan, kuidas tagasi saada oma vabadust; keele häib, et ei juu sugi loomult sekuud.¹³¹

Pituumid kaasapas müste Mueller, kuhu on jäänud kõik need üllad tüvannide tappad müöduand sapanditest, kogu Caesari vastak vandenõu juhid ja tappad Brutus ja Cassius jt. Mueller arvates võiksid need tüvannide tappad hävi- tada kõik valdijad maailmas ja tuua rahvastele tagasi vabaduse.¹³² Kaasajal võib näha vaid vägevate alatuid ja vtebaid orje, kes pole võimeldid tüvannide kke vastu väija astuma.

¹³⁰ Zabuzanne, III, lk 350.

¹³¹ Sameas, lk 354.

¹³² Sameas, lk 352.

Nümgustus haledatus erjades en
 sa rõdurd, us loevad eemale auko
 anda end tüvannide häntada;
 hänu pärgi põlettada, hävitada ja
 nünda. ¹³³

Musler'le püudub häesti hru
 mahvaaramide us. Apaloss on tuatud
 Roussou faas, et erjad tuleb elatige
 teha vabadust väärivats ja võike-
 listes oda kandma, aga mujäl
 nad alles vabakada. ¹³⁴ Musler' ar-
 vatus nahvas on võimulne hohau-
 ma vabadusega, meelgi rohaen,
 ta peab selle ve häte võitma. ¹³⁵
 Noju ühiskond tuleb adult pulvert-
 serida ja tiostada meelubsoon,
 mis hävitans nende korra, unna
 väimused on lüga kava laskumel
 seatel korral püstida.

Musler ütleb: „Tuu päate vlet-
 satus ja õnnetus, tee ja tee
 jäultuljad, kui te kannatate
 vürstide ja meelgate valitsemist;
 te päate igavesti õnnetus ja vlet-
 satus, an kava kui te järgnele
 meelubsoni searustele ja päate kava
 [religioon] ühiskondlike kaunistuste.“ ¹³⁶

¹³³ Zabuzanne, III, la 354.

¹³⁴ Parbutu odugesi, vennoo nooru, la 284.

¹³⁵ Zabuzanne, III, la 359.

¹³⁶ Samas, la 355.

Mueller kutsus üles mitu aru-
ma kultuuri, kaerama selle üle.
Ta tahab, et ka vaimultud footaand
kogu kõik tiixdai.¹³⁷ Kuid ühenda
oma eluorra tehaaandist on
rahval vähe. Rahvas peab ühinema,
et lõpetult heita endalt tüvannide
me. Targumad peavad juhtima
tiisi, nad peavad sekkuma hea
seadused ja korraldused, mis väes-
te ühiskondliku hüvele säilita-
mise. Mueller lootuste küopi sönu,
kes ütles, et tarkuse on miinused
omandand vanades saades
ja ühikõeldanduse pöörded aegade
jooksul. Mueller' arvates sellepärast
vanade tarand jurest on vafe
õhde xela tarkust, xela ette-
kõeldanduse, mis on nü häda-
vafalta rahvaste heas juhtimis-
kas.¹³⁸ Sepärast on rahvaste
juhtimises vaja valida elata-
and miinusi, kes on elu jooksul
omandand tarkuse ja ette-
kõeldanduse, mitte aga herge-
muisid ja vähekojand noormuisid.

¹³⁷ Zabuzanne, III, la 355jj.

¹³⁸ Samas, la 357jj.

paheletri ja tigedaid kühmisi ja
 sanuti väikeri lapsi, nagu neid
 müüd amb kroonile tänu oma
 „kõrgle“ rühnipärale. ¹³⁹

Mesleri' arvates rahvaste hea
 kaitse on nende endi võttes ja
 nende vabanehtne võtub sanuti
 niist endist. Rahval on olemas
 kõik vajalikud vahendid ja jõud
 vabanehtsaks ja türannide muut-
 mises eijades, kuna türannid,
 vaatanata sellele, millest võim-
 sad ja hirmsad nad tule kõi-
 vadki, ei saa omada midagi
 võimu rahvaste üle nende eadite;
 kõik nende [türannide] nurus,
 nagu nende hirmus ja võimusus
 on tielt [rahvalt] endist. ¹⁴⁰

Mesleri ütles: „Teie lapud, teie
 kurguland, teie kelti mehed ja
 sõbrad keelavad need [türannid]
 sõjas ja tsivilisatsioonis. Türannid
 ei oma midagi peale haraka
 kava headita ja kava tehta.
 Nad mõtlevad teie eadi jõude
 teie vastu selles, et võiki teid,
 kui palju teid ka poleks, teha oma

¹³⁹ Zakeusamus, III, lk 358.

¹⁴⁰ Samos, lk 359.

orjades; nad karitand' tui
 joude ka tui laute hävitamises,
 ühted teiste päule, kui mingi meede
 etan või provints provintsi kelle
 [tiirannidele] vastu harata ja nende
 Met muutada.¹⁴¹ Seda aga ei saas
 tohuda, kui kogu rahvas saavatas
 ühskulle, kui inimesed lepiksid kogu
 ühsteingega, et võini vabastada, üh-
 droot õigust.¹⁴² Suga tirannide vas-
 tan võitlus estmees ühtingimees
 on ühskull, solidaarne.¹⁴³

Meesker estabai julge ja etne
 ülesantse: „tõhke mis rahvas, kui me
 on olemas terve mõistus; ühtnege
 kõik, kui teil on julgeid vabaneda
 oara ühistest kannatustest.“¹⁴⁴

Tõhtlari Meesker hoiatab rahvast,
 et neid huutab see, kui nad
 võitlevad ühsteise vastu, kelle asemel,
 et võidelda üheskoos ühte aja
 est, kogu seda tegeid vaprad
 madalmaaland, kes estmees
 heitsid endalt välgakannatamata
 hispaanlaste Mae kurbog Alba* väes.
 Meesker' arvates prantslastel pole vähen
 põhjuseid teha kolosama oma

¹⁴¹ Zabeuzanne, III, lk 359 j.
¹⁴² Saamas, lk 360
¹⁴³ Parzenue o Jugietee kuuu noome, lk 293
 (Zabeuzanne, III, lk 359 j).
¹⁴⁴ Zabeuzanne, III, lk 360.

mürstide ja meenagatega ning kõigi
nendega, kes tiranniseerivad neid
meenaga nimel. ¹⁴⁵

Et muuvalada tirannia juures,
räägib Meester, et muuvaldada pro-
leerida tirannid nendest bestraatist
mahladest, milleid nad saavad
rahva toost. Meester arvates, ei tchi
anda midagi akadele ja samutale
mitte midagi teigjatele, muuvalde ja
sainultele, sadlale, kes tiid [rahvas]
põlgavad; tirannidele, kes tiid rohu-
vad. Las tiid [rahvas] lapsed, onand
ja rõbrad laaravad neid [tirann]
teinimest. Ja nās rahvas näeb, mi-
das need Mihused sarnalt
kohule märkuvad. ¹⁴⁶

Meester õgustab kõiki vaken-
deid võitluses tirannidega, kassa
arvatus ka tirannide tapmise, kagu
juba varem nimetatud (vt. lk. 76.).

Muidegi Meester etteujutused
võitluse teodes ja võitlustest
meenagate vastu on muuvalt ni

*Lutrog Alba (1507-1582) - Hispaania vee-
juht ja riigitegelane, kes 1567.a. määrati
Hispaania asekuberkris Madalmaades,
kes ta enda fantastilise juhtumise kütse
erile resolutsioonilise liikumise Hispaania
valituse vastu.

¹⁴⁵ Galenyanne, III, lk. 360 jj.

¹⁴⁶ Sarnas, lk. 361 jj.

printuivõrd, utopiiliselt näivõrd.¹⁴⁷
 Naatanaba sellele lihtselt mitte
 vähes ei andnud enam aja kohta
 suurepärane analüüs selle perioodi
 Prantsuse poliitilise olusorale, mitte
 arvult ei näinud talurahva ja roogi
 tootava rahva orjaliku olusorale,
 vaid ta näitas ka nägapaama
 sellest olusorast, kesuude nerdu-
 sioonile, mis teinudsi so aastat pale
 tema suurepärane teose kirjutamist.¹⁴⁸

Muks kritiseeris fodaalismi
 ja absolutismi prantsi printsüpe.
 Tema ideaalis on mitte paranda-
 da fodaal-absolutistliku hõrda,
 vaid selle hõrda täielik hävitamine.
 Muks loob enam "Tõttamuse" mitte
 hõrdaalse ühiskonna teoreti.

Muks näeb ideaalid ühiskonda
 kogukondade kogukonnana. Need
 kogukonnad peavad maksu raiit-
 mise ja vastatimise abil hõrdis
 sõlamine vastatimused tüdud.
 Kein ühe lüha või kogukonna
 elamine peabid moodustama
 usgu ühe peresana. Nad peavad
 västives nägema, rendi ja õdest,

¹⁴⁷ Parysine o'fuzicberneoi suveni, lk 294.

¹⁴⁸ De'ofun, Man'Hubc, lk 123.

ühtede trade ja luude laad, nad peavad armastama üksteist nagu vennad ja õed ja, järelkult, peavad olema üksteisega rahus; sööma ühemugust toitu, elama ühesugust head elu, ühemuguselt töid elama. Kuid teinud külgest kõik on kohustatud osa võtma ausast tööst, saama oma elu ühes kohalt. Töö peab jagatama ühikonna liikmete vahel aastajaks päevi, võtma ~~valde~~ vajadusest ühte või teiste produktide päevi, ühtes! arvestades nende tootmise korra. ¹⁴⁹

Meie ütleb, et ühikonna liikmed, olgugi hästi organiseeritud, ei ole võimelised teinud heidma korra ilma mõnuga võtma ühikonna liikmete vahel, kava ühtede alistumisele. ¹⁵⁰

Normaalses ühikonnas üksteise allumise peab olema õiglane s.o. ei tohi lubada ühtede liialt esteetilisest ja teiste alandamisest. ¹⁵¹ Kõik peab toimuma kõige lühemat ja kogemusega ühikonna liikmete - vahel.

¹⁴⁹ Zabuzaru, II, lk 199.

¹⁵⁰ Samas, lk 155.

¹⁵¹ Samas.

jühtimisel. Teinud küljest Nether
kaitse aga ka vapralt vanaaasta
valitavuse ideed; nähtavasti ta
arvab, et rahva valik laugel loo-
mullalt kõige targematele.

Uues normaalses ühiskonnas
igakuhta hinnataks vastavalt
teha tegudele, mitte aga vasta-
valt tunde tundele või meeleolu-
dele. ¹⁵²

Üheks muudatus muutuks
uus ühiskonnas on, et vanaaasta
muutub kollektiivseks eneseks.
See muutumine on nii materid-
selt kui ka õiguslalt eotamatu
viti sehvimele. Kui kõik mi-
nused ühtselt ja võrdsetel alustel
valdaksid ja rantsaksid vanaa,
kõiki see hüvendid ja kurgarust;
kui kõik ühe meeselt teglesid
ningimeuse ausa ja karmide
tööga, kui minused targalt ja-
gaksid omavahel kaa hüvendid
ja oma töö atag tootmise võlja,
kõik võiksid elada täielikult
õnnelikult ja külluses, kuna kaa
loob alati küllaldselt produkt,

¹⁵² Gakungame, II, lk 205.

et rahuldada kõikide inimuste
 vajadusi. Nüüsus igapäev elas kõike
 küllalt rahuldavas lasterühmas,
 mitte millegi poleks vaja tuuda
 puudust, keegi ei peaks hurehure
 selle üle, millega oma lapsi toita
 ja rüütada, keegi ei peaks hure-
 hure oma igapäevase leiva ja
 katus püüvat. Kaavad ja angu-
 sed mahhatsioonid ja petused,
 mille loomärgiks oli katali kuu-
 saamine tiste inimuste arvel,
 kaavad kohtuprotsessid, kaob
 vthavaen inimuste vahel. Mitte
 keegi ei mõtlegi vargust ja
 röövimist ning lapuudist tõe
 inimuse varanduse saamises,
 keegi ei tööta ülyõu; igapäev
 töötab oma haridustes. ¹⁶³

Misker kirjutas: "Täie inimeste,
 vaened inimused, et meie elus
 on nii palju pahemid ja raskused?
 See on sellest, et teie üksteise
 kannate oma õlgadele kogu
 elumarsseva porra raskust...
 Oma tööga te annate kõik
 hädavajaliku oma rõõmude
 163 Zakeusame, 19, la 210jj.

eksistents... ¹⁵⁴ kui nagu
 töö elas pagatud võidult riimete
 vahel, mis vastu riimete töökor-
 rums vähenes tunduvalt. Inimesed
 elavad õnnelikult ja töötavad
 rahen. Mõlder näeb neid ette du-
 karnu järsku tõusu uues ühiskonnas.
 Nähe sellest, et inimesed kannu-
 vad elama hästi, mõlder' arvata
 nad võivad elada lemmikult.
 Suga uus normaals ühiskonnas
 peab valitama võrdse printsi-
 pte ja mandragute. ¹⁵⁵ Selle printsi-
 pli väikeses on vajalik, et teatud
 ja tarbimine oleks seotud üldis-
 tele alustele. Inimesed peavad val-
 dama sööki maa rikusi ja
 hüvendid ühtlalt viig võrdult
 ja hantama neid samadel
 põhimõtetel. ¹⁵⁶ Uus normaals
 ühiskonnas peab valitama ja
 muudade vaatama kui mil-
 lelegi pakjultule ja hantavale.
 On vaja ära hülata jumala-
 teadust, mis on meelend
 harjututele rahvaarvile. On
 vaja valgustada rahvast, anda

¹⁵⁴ Zabeuzanne, II, lk 211.

¹⁵⁵ Samas, lk 217.

¹⁵⁶ Samas, lk 209jj.

lalle haidust. ¹⁵⁷

Ka abtele hüidmistes on Mehter'le
 välgu kujunenud oma sõnusead.
 Teava arvates normaalse ühiskonnas
 abtele jurüdkse nose mõttes ei tohiks
 lastestada. Naised ja need pean-
 sid oma abidulistes vaherordades
 olema täiesti vabad. Kui nad ei
 soovi, võivad nad vabalt lahkuda
 minna ja sõlmida uued sidemid.
 Nüüguusel juhul poleas õnnetuid
 abidulid; atmsas peeselu mõt-
 vras olea vastastikuas nose ja
 tahe. ¹⁵⁸ Silliga paramea ka laste
 oleasord. Keia lapsed oleasid
 ühtlaselt hästi kasvatatud,
 teiditud ja enaasid keia vafa-
 lkau, maad ühiskond kasvatab
 heid oma keelul. Lapsi kasva-
 tatase aasate ja taradua,
 kes oleasid võimeldud teada
 oma kodumaa huve. ¹⁵⁹

Normaalse ühiskonna peamiste
 kasuaste rselomustamisel on
 Mehter' juures teada aga järede
 võrdmüstamise ja tarkgate koonu-
 hismi tendents. Koguaonna liikmiste

157. Zabeugame, II, lk 194.
 158. Samas, lk 214 jj.
 159. Samas, lk 215 H.

vaheldes muhtud kujutuvad „Venn-
armastus“ moraalses arstoonides.¹⁶⁰
Kõik need jõuavad tähendavad Mülteri
ettekujuvust ideaalset ühiskonda
ettekujuvustega, mis on omaaegsele
aegsele nn. netokultuuri kommunismile.
Tõhtlasi Mülteri'le on võõras ettev
suhetudine sotsiaalse kommunis-
tismise ootidesse kui poliitilise võimu.¹⁶¹

Konkreetne võime öelda, et

Mülteri' ideaaliks oli kommunism,
kuid tema agraar-kojundite
kommunism oli tähedane sotsia-
alse meeskonda „jehaldule
kultuurile“, kuna tema arvates
ideaalne ühiskond kiskus talu-
peigade kojasendade ühenduse,
mille lükkas tõsiselt valdavad
maad, tõsiselt kartvad rida
ja tõsiselt kogu võrdelt papa-
rad saadud. Võrdus tees
ja paudongute - kelle. Ougi
Mülteri' kommunismile ideaal-
mõte.¹⁶²

XIII - XVIII s. utopistide seas on
Mülteri'le sotsiaalseid aoste. See

¹⁶⁰ Pazybnie odnyci vennoje nomen, a 287.

¹⁶¹ Sama.

¹⁶² Социализм и коммунизм у нас, к. 268 j.

hülvavaimult XVIII s. algusest on
kahtlematult Prantsuse kodanliku
revolutsiooni aegse kommunis-
tide eelkäijaks, nagu Babeuf jt. ¹⁶³

XVIII s. Lühike 'rotmaal-politilised
arutlused ja teha utopisem võisid
olla tuttavad vaid vähestele, ni-
hult neile, kes olid tuttavad
"Testamendi" sõnakiijadega. Edasi
vaatlesimegi tähelevalt J. Lühike
"Testamendi" saatust ja teha
utopisem mõju utopistliku
rottsaliskii arengule.

---

¹⁶³ Развѣтѣе одушевленнаго мнѣнїа, к. 294 ж.

IV pratinna

'Jean Meslier' esa utopistliku
sotsialistliku ajaloo.

'Jean Meslier', 'Testament' oli ühes
kõige suurepärasemas tõlkes XVIII s.
Prantsuse esindeliku mõtte arengus.
Tõlke jalgus, võitles revolutsiooni.
Oma väime elid Prantsuse rahva,
õigemini öeldes rahva vaimne
osa - talurahva ja linnade hehvi
mõtte peegelduses.

Müüa pärgumise aastal peale
Meslier' surma. Testamenti kõn-
kivaldised koopiad leidsid Prantsus-
maal. Paaris leidsid nad kinnaga
8-10 leiduosi exemplar. 1643-st kõi-
niga originaalid pole aga ühtegi
säilnud.

Et kinnata J. Meslier' esa
utopistliku sotsialistliku ajaloo,
tulias lähemalt vaadelda

lõun edaspidist saastust.

„Testamendi“ koopiastest saang¹⁶⁵ Veltairile
1935.a. emakordult Thiriet. ¹⁶⁵ Veltaire
kirjutab vastuses: „Mis mäs on see
müla raimulda, üllust te sulle kirju-
kate? ... kuidas? Pruster, prantslane
ja samangune filosoof kui koene?
kas te ei võiks sulle saata kätikirja.“

Pole mega kahtlust, et Veltaire
tutvus Meslier'iga mitte hiljem kui
40-ndatel aastatel. Nü Veltaire võitis
oma filosoofilise romaani „Zadig“,
mis ilmus 1748.a., kirjutab Entipogey'
mürest, kes elas teinikud aegalt
20-nd aastat, koostas oma „Testa-
mendi“, milles litas usku ja reli-
giooni üldse ning väitas selle
põhjused. Meid saatawata teigle
püüetle saada Meslier' „Testamendi“
tekst, tal see müski ei õnnestunud.¹⁶⁶

1762.a. Gupis väljus anonüümne
värgaanne - värgavõte „Testamen-
dist“, mis kirjute postitatakse
Veltaire'le, pealkirja all: „Extrait
des sentiments de Jean Meslier,
adressés à ses Paroissiens, sur
une partie des abus et des

¹⁶⁵ Zabuzanne, III, lk 404.

¹⁶⁶ Samas

¹⁶⁷ Samas, lk 430.

erreurs en général et en particulier.¹⁶⁸

Selles välgavõtte emmaandsele antakse lühike ülevaade Mestler'lest. Oma välgavõtte tule vältimiseks aga atnult Mestler' "Testamendi" lõhest osast. Teda huvitab atnult kristliku religiooni põhimõtete allikate kriteerium ja kristlike dogmade kriteerium. Selle juures vältimise juures veeendunud ateisti Mestler'is teha deistiks, kes kritiseerib usku, kuid usub ja jumalasse ja kardab tema vha.¹⁶⁹ Valtaine kirjutas oma sõpradele mitmeid kordi,** et Mestler palus enne surma jumalalt andestust sellepärast, et ta pettis inimesi, mistades Mestler'ile sõnad, milleid ei võinud öelda.¹⁷⁰

* Et Mestler oli teisti veeendunud ateist, see algub tema õpetusega lähemalt tutvudes. Käesolevas toos on sissevõetud õpetuse põhiküsimused annab selle kohta algteavet. H. la 47j.

** kirjad, mis meenutatakse Mestler'is ja tema sõnadest jumalasse: kiri Danilaville'le 18. sept. 1762. 10. okt. 1762. a.; kiri Marais de Dirac'ile, kiri Helvetius'ile 1. mail 1763. a. ja kiri 26. aug. 1763. a. jt.

¹⁶⁸ Galenus, III, ca 430.
¹⁶⁹ sama, la 431.
¹⁷⁰ sama.

Edasi Voltare tõmbab maha need kohad, Testamendis, kus Meister paljastab eusearavastust, Ahmaviyalikust, vaimulike vast-
 köiknist suhtumisest miinestesse, kus pätas alles need kohad, kus väi-
 gitakse, et kirka eopleatortõ rahvat, et kirka ja kua on võlainud lüda
 parte rõhudes. Tõlde Meister' sõnnaal-
 polütilisid ideid ehkuta-
 vad Voltare'i. Oma väljavõttes
 Voltare ütötu ei meenutagi, et
 Meister kutsus rahvat üles
 revolutsioonilisele teele väite võit-
 ma uut ühiskondlikku korda.
 Saanti ei püuduta Voltare ka
 Meister' materialistliku filosoofia-
 fias. ¹⁷⁰ Suga kus kogu Meister' too
 olemus, tema sõnnaalne tunne
 pätas Voltare'i "väljavõttes" näita-
 mata. Voltare kauselt hõudab
 rõhueni oma "väljavõtet" kui
 Meister' enda teist. Koyas Da-
 nilaville'le * 10 okt. 1762. a. Voltare
 kirjutas: "Teema [Meister, E. G.] kirjutas

¹⁷⁰ Zakenyannu, III, lk 431.

* Danilaville (1723-1768) - tuntud pea-
 miselt kui Voltare'i ja Diderot' sõber
 ja korrespondent.

on lüga pika, lüga igas ja rügi
lüga pöördane; kuid väljavõte sellest
haldab tühidalt keia, mida võis
lugemisväärtus pidada origi-
naalis. ¹⁷¹

Kirjas Helvetiusale * 1. maist 1763. a.
kirjutab Nollare „Testamentist“:

„... see on kirjutatud rosinuhe-
hobuse stiiliga, kuigi see töö osavalt
kapaant üles!“ ¹⁷² Ka Meister se

ütub, et tal puudub kirjaniku
talent. Tõepoolest, tal ei ole korda-
misi, järjekindlustest, tema stiil
loobub. Kuid see on mäistatav, kuna
autor kirjutab oma teose püüetades,
kattes pikedaid päevi. Plale
selle Meister ei arvaud, et tema
tost meagi trükitakse. Kuid
Meister' teose juud, tüve, kirjeldus
ja arutuste purustamatu loogika
täielikult vabandavad tema
stiili puudupärase. ¹⁷³

1772. a. Amsterdavis anti
anonümselt välja teine väljavõte

¹⁷¹ Zalusanne, III, lk 412.

* Helvetius (1715-1771) - hmoapäistev Prantse
froses - materialist, oli lähedane Voltairele.

¹⁷² Zalusanne, III, lk 414.

¹⁷³ Saaras, lk 432.

"Testamentid" pealkirjaga
 "Vaimulike Meester' terve mõistus"
 ("Le Bon Sens du curé Meester"), mille
 autoritas oli Kolbach.* Samal aastal
 trükiti sama väljaanne Londonis
 ja pärast anti mitmeloodset välja
 aastatel 1792, 1802, 1830, 1834, 1870, 1881,
 1900, 1905, 1906, 1909, 1929. ¹⁷⁴

Nõrudes Nollare väljavõttega
 Kolbachi väljavõte oli täielikult,
 oli kantatud ka "Testamentid"
 tiist osa. Peale selle Kolbach annab
 "Testamentid" vaba ümberpüstituse
 mõigi Meester' poolt esitatud põhi-
 printsiipide kohta. Reliigiooni küsi-
 mused Kolbach oli Meester'iga täiesti
 ühtedel seisukohtadel ja kahtes
 religiooni kahjulduse toetamises
 täpselt samu argumente, mis Me-
 ster'igi. ¹⁷⁵ Samuti Kolbach ühtus
 Meester' arvamusga, et religioon
 ja tirannia tegutsesid ühes-
 koos rahvamaaside mõhukitel.

"Bon Sens" (lühend Meester "Testamentid"
 "dist" tehtud väljavõtte pealkirjast. 89.]

* Kolbach - (1723 - 1789) - tuntud Prantsuse
 filosoof - materialist ja ateist.

¹⁷⁴ Zabuzanne, II, lk 432.

¹⁷⁵ Sama.

ja Holbachi teinud tööd näitavad, millest suurt mõju Meister Omas kelle filosoofia, XVIII s. Prantsuse kodanliku intelligentsi esiraudsele programmale ¹⁷⁶ lüüakse. Meid meelde meenutatakse oli selo-
mulla, et nad väidavad mõõduka
sotsiaalsetest probleemidest ja nende
probleemide lahendamistest koo-
lutuskonitsel teel. Nii ka Holbach. ¹⁷⁷

1790. a. Raam Marchal: "Prücker
Meister' katehismus" ("Le catéchisme
du curé Meister"), mis saamati printsi
näidata aruult Meister' univasta-
mid vaatid. Tegelikult see saamati
si eland si "Testamendi" väiker-
jutustuses aga välgasõttus temast,
jäädes kaugele taha allaevast
välgasõttust. ¹⁷⁸

1847. a. Raam väike raamat
pealkirjaga "Bon Sens du curé
Meister (le véritable)", mida printsi
omistada Meister'le endale. See
aga oli Raam Völtkung, keda
Meister suri 1729. a., kes oli aga
alla kirjutatud 1732. a.

¹⁷⁶ Zabevalne, IV, la 433.
¹⁷⁷ Saamas.
¹⁷⁸ Saamas.

kuu Meister'le, et väheane on
 eluud teepoolst moodsa rotta-
 lismii elukäija, mistõttu teda tuleb
 kõrgelt hinnata.¹⁸¹ Kärgjas on aga
 Adleri väide maanõukogu, kuna
 ta ei too oma väite kindlitas-
 taks mingit teostatavat materjali.

Suurt mõju on Meister avaldamis-
 veel ühele kindlalt autorile,
 nimelt Marchal'ile.* Marchal
 jätkab Fran Meister traditsiooni,
 püüdes sõnuda materialistliku
 filosoofiat utoopilise kommunisti-
 kui printsiipidega. Revolutsiooni ajal
 sai Marchal'ist kinnapaistev baku-
 vistide liikumise teoretik ja propa-
 geetja. Aruandlus edasi Meister'
 atõnni tendentsi, Marchal juha
 oma esimestes töodes mitte ainult
 keldrosni kriitika, fodaalse
 korra kriitikaga, vaid ka
 rottaalse ebavõrduse parasta-
 misega.¹⁸² Marchal ei kriitiseert
 ainult fodaalset korda, vaid
 ta kriitiseert ja eitab üldse
 eksploatatsioonitõhiskonda.

¹⁸¹ Adler, lk 185.

* Marchal (1750-1803) - Prantsuse fodaalsete
 revolutsiooni (1789-1794) kinnapaistev puole-
 sist ja ühiskonnategelane; bakult tõhhe-
 sõber ja fodaallane.

¹⁸² Maplman, lk 25.

Juba religioosi teake nõustab
 Marechal sõbralise eavõrdsega.
 Ta arvab, et vabadus pole
 nõustatav religioosiga. Religioon
 ei eksisteeritud alati, vaid tekkis
 eavõrdse pinnal. Idu juuralast-
 on õige idee. Marechal kirjutab:
 „Killes me peame etma mandat
 tavarast? Mül on juba kma sllletagi
 küllalt mandast maapal.“¹⁸³

Marechal kutsus kogu Meistri'gi
 vahvat üles purustama vana
 ekspluataatorita kord ja nõda
 toetav religioon. Marechal kirju-
 tab: „Ei, sa pole sündinud õige
 pass! Tõsta, lõpuks, oma paap
 purusta oma ahelad. Saab tagasi
 oma väärtus, surult! Ava kmas.
 Kma väärtusmata vaita tavarast.
 Seal pole elmas mandat, vaustatad
 välguja ja valnis oma õhas
 knd' tuhans muukma... Sa sled
 re emale hüvede loojas ja
 oma hädade põhjus.“¹⁸⁴

Marechali vande tutuus
 ka Bakunf Meistri' õpetusega.

¹⁸³ Maipemane, lk 55.
¹⁸⁴ Samas, lk 62.

Üksid andmeid selle kohta, et
Meller' utopismi avaldas mõju
XVIII - XIX s. utopistidele - sotsialistidele,
puudub. Nõrk arvult teha oletusi,
et nad tundsid Meller'i, kuna
nende teooriate on rida sarnas-
kohti, mis langevad Meller' omadega
koos. Kahjuks puuduvad aga
stereotüüpsed teendid selle kohta, kas
see sarnasuste hõlpsalangevuse
on tingitud Meller' teadmisest.

Ühes tähtsammas utopistse
sotsialismi esindajas XVIII s. Prantsus-
maal oli Babeuf, babeuvistide
lühemaajase juht ja ideoloog. Nagu
juba märgitud Babeuf ei tundnud
Meller'i otsust, vaid Mauchali
kõnne, kes aga saanud suure-
malt osalt tundis arvult
Meller' kirjanduslikult kriitikat.

Pole küsimust, et babeu-
vistid paljus ja elluõige ette-
sejutusis tulevase kommunist-
likust hõrast, olid revolutsiooni-
elluõige mõttejate õppimise kama-
tades ära XVIII s. teoretikute pärana-
di ja revolutsiooniliste parand-
uste traditsioonid, babeuvistid

proportsid selle materiali põhjal
 anda vastuse küsimusele muut
 ühiskondlikest korrast. ¹⁸⁵ Selle uue
 ühiskondliku korra säteviitatus
 aga on vaja ülestõusu. ¹⁸⁶

Ühtne seaduslik ühiskond on
 baburistidel ka selles, et nad pidavad
 võrdne loodusõiguse peamiseks
 printsiibiks. Kõigile inimestele on
 nende arvates õigus õnne ja
 rahu ühtnemise loomavõim on
 kõigi vaestandne elus vabalrõõp. ¹⁸⁷
 Ebarõõrduse aluses peavad nad
 haigu ühiskondliku vabanduse.
 Nad peavad rahvast üles
 võitluseks ühiskondliku
 korra vastu. Selle võitluse edu-
 muse eeltingimuseks on, et rahvas
 ühtne; samuti on vajalik rahva
 valgustamine. ¹⁸⁸

Revolutsiooni eelne rahvaliid
 ei kujutandu, milleks on konk-
 reetse ülesandega ühendatud
 ühtinult korrald uue, täiesti-
 mule korrale. Teoreetiliselt nende
 jaoks küsimus laheneb küllaltki
 lihtsalt: ühtne korra põhineb au-

¹⁸⁵ Pyokapõiu, lk 12.

¹⁸⁶ Samas, lk 14.

¹⁸⁷ Samas, lk 16.

¹⁸⁸ Samas, lk 17j.

saamatusel, mõistmatusel, hirmu-
tusel, et seda hävitada on vapralt
haritud. Ameerika Meeslik Liit: peale
seda kui rõhutus seda mõistavad,
nad tõusevad üles, et muutada
mõhujate me. Seda bakuvistid jät-
kavad Meeslik' poolt esitatud
printsüpe ning me võime kinditada,
et bakuvistid teadstid (kõigi eelduste
kohalt Mauchal'i aandu, & g.)

Meeslik õpetuse põhiprintsiipi. Ühted
seisukohad Meeslik'iga on baku-
vistidel veel erasõnandi pösta-
mise ühistmuses. Neade arvates
me ühistkonna lõppesõnangus
on erasõnandi pöstaamine. Töö
on kõigi jaoks rõhutusel. Sa-
duste pöstaamine toimub ühis-
konna liikmete vahel võrdsest.

Ma pöstaamine ühistmuses on baku-
fö ja Meeslik'is ühte laugressi.
Kogu Meeslik'igi rõhutus on
Bakuf ühistkonnale pösta-
tuse osatähtsust. See väike
seisukoht on aga kogu ühist-
konnale pöstaamine, kuna
Mauchal pöstaamine ühistmuses
ei pösta ja kogu Meeslik'

õpetus mille tähelepanu ei
pööranud.

Ka pargnevate utopistide-sotsia-
listide õpetustes on sätteid, mis
lauguvad keskele 'õpetusega'.

Nü kirjutas Saint-Simon, et
apaloolse arengu üldine tunnus
on klassivõitlus, mille tulemuseks
võidetakse kätte uus ühiskondlik
kord. Uus ühiskond peab
toimuma raimuste vapaduse ga-
müelne rahuldamine. Kõik inimene
peavad tegelma kauselt tööga.
kuid vastamata mille püüajid
patab Saint-Simon alles erasand,
kui muidegi teeb mõeldamatus
võrduse¹⁸ teega Saint-Simoni õpetu-
si kuni keskele õpetuseni, kuigi
mõnugad ühted sätted nende
teooriatu on. Yäultkult meil ei
ole ka kuigi teepäraselt alust
võita, et Saint-Simon üldse
tundis keskele õpetust. Mõnugaid
seimaohti ka muidegi võis tunda,
kuid seda kauselt mitte
originaalist, vaid teiste autorite
kaudu.

Sama nimega lugu on ka
¹⁸See - Curron, lk 54jj.

Furter' rohkalese õpetusiga.

Furter ja Meister õpetustes on jällegi
mida ühtseid jooni, mille põhjal
võib leida, et Furter rüüsi
osaliselt Meister'd tundis.

Furter' arvates suurem osa
müüestest elab paranditidena tiste
kaelas, elab tiste toost ja vaevast.
Tuleviku ühisloones too peab olema
õnne ja rõõmu allikas. Luge kanno-
võtte ühisloonna praeguses raamatus
on Furter'il faalantsid, mis on
Adleri arvates väga sarnased Meistri
kojuosanaale. Furter faalants on
nagu Meister' kojuosandri tootmis-
tarkuustühing. Sarnaselt Meister'iga
peab ka Furter esikohale põllu-
majanduse. Faalantsi tüüpi
tõlitud hoid täielikult lauge-
vad tiste ühisloondituga. Keie
faalantsi teinud on tootajad.¹⁹⁰

Kuid Furter loeb tulevate utoo-
piliste rohkustide veas rida,
et need peevavad täielikult võrdust.
Furter on meeldunud, et kanno-
võttes ühisloonna jaguentele
vaestes ja vaetes ei põhjista
konfliktite.²⁰⁰

¹⁹⁰ Fyroc, lk 45 j.

²⁰⁰ Samas, lk 48.

osal booduly

et unne konnulangvad on veel Furter'pe
Jas
Muster' saated abielule. Mõlemad
pooldavad abileu vabatahtlrau sideme
mõttes.

Furter rotiaalne koostal on
nõuks mida postituseid jooai, mis
muremalt osalt langvad noasu
Muster' rotiaalne kooswaga, wagu
tootuse pe barikade kelleturne
organisatsioon, idee, et too on
kandlungs, priatsi plaalne palpa-
toojou eitaadne, eluas wajaldau
mühikuumi garanteeritud, vastu-
elu vastamine watur ja fetsu
too wahel juu.

Klassi wastuolude wan XIX s. 30-40-nd.
aastate ja noos sellega praantuse
proletariaadi klassi wadluse wan
kutsusid Praantuse wae erle koo-
datud huwi kommunistlike klude
wastu. Tehakse wida katseid
leua wesi kommunistlike too-
staid, mis põhineid XVIII s. kommu-
nistlike mõtel. ²⁹¹ Suurtawa popu-
laarsuse 40-ndate aastate saanu-
tas Cabet' õpetus. Cabet' õpetusel

²⁹¹ Kade, l. 5.

on saanti nida korraldage-
 vusi Meistri õpetusega. Cabet' arvates
 kõigi pahede ja õnnetuste esialgses
 kias peamiseks põhjuseks on eba-
 võrdus. Täielikult, et parandada
 need pahed on vaja hävitada
 vanaaegne ja luua ühiskond võrdse
 põhimõttele. Suga tuleb hävitada
 sotsiaalne ebarõrdus ja demokraati-
 cha võrdus sse teada. Ebarõrduse
 aluses loeb Cabet nagu Meistrigi
 vanaaegset. Uus ühiskonnas tuleb
 luua hüvede heidus; selles peavad
 kõik mihend footama.

Cabet' sotsiaalse filosoofia ei
 peegelda Prantsuse Revolutsiooni reso-
 lutiooni õpetunde, ei 1793. alguse
 sotsialistliku mõtte saareti; vaid
 põhineb ainult revolutsioonilistel
 kommunistidel traditsioonidel.

Korraldatus võib öelda, et
 Meistri'le oli põhiliselt mõju just
 hinduvasatule autoritele - Voltaire'le,
 Holbachile, Marchal'le. Tema mõju
 utopistidele ja bakuristidele oli võrdne
 lta just Marchal'ga kaudu. Meistri'le
 polnud xda mõju, nida tal
 elas väikne alla oma teostage;

Zaimars
fi
und
leil

muu tões levis aruult täie-
rult narkoosiga; need aga ei
võinud pa nad olid kallid, lüües veel
need narkoosiga peeti ehtluses ja
hävitati. Trükitud kirjeld ei aga
sotsiaalse probleem välja püüdnud, mis-
tõttu see ei saanud levida.

Kui "Testament" 1864. a. aga
täielikult kulus, ei utopiline
sotsialism juba oma aegajärgse
kõrvald; poleud enam rida väärtust,
mis ta parajal perioodil oles
enamus, muu alles aga ei
välja toetatud juba teadusliku sotsia-
lism. See, et keegi püüdnud Prantsuse
kodanliku revolutsiooni, XIX s. algul,
mis kui utopiline sotsialism ei
võll aegajärgse, oles saanud kätte
"Testamenti": oles suur juhust, muu
tada hävitati, mistõttu pole säili-
tud keegi originaali. Tõised
utopilised sotsialistid võisid
vaid Meller'd tunda tiiste,
kirjanduslike autorite kaudu,
kes aga Meller' "Testamenti" ei
kõrvaldud teotama. Suga
M. Meller mõju tiistele utopistidele-
sotsialistidele on vaid oletav, mitte
aga konkratselt, teaduslult
testatav.

Lõppkõnnavõte

Käesolevas töös püüdnud tühikult anda Jean Meistri sotsiaal-politilised vaated ja utopismining selle mõju tiiestele utopistidele-sotsialistidele.

Osas „Terakandis“ Meister annab terava kriitika ühiskondlike suhete süsteemide kasuks Prantsmaal; ta kritiseerib eripalatasterliku sõda ja seda toetavat religiooni. Vaadeldes ümbritsevat elu ja tutvudes erineva ideelse parandajaga, teeb Meister järelduse, et võitjal valitseb lõõgus ja et ühes kõige halvemas ja levimumas paheas on vrasuand. Sellele pahele lisandab Meister veel ka pahet, mis valitsevad ühiskondlises elus, nagu võitlus sõjast ja sõjavõidus, ka parasiitide eksistents, abielude lahutamatus jne.

Sillas, et parandada valitsevat

ühiskondlikku korra, tuleb
rahval ühineda ja alustada
ühistuse türaanide ja nende
toetajate vastu. Mestri' püraas
kõnele aga sinu kelles, ta müdab
heas ka türaanide fapnise, ar-
vatus kellega elusenda parandavast.
Kahva ajalra duasid on tiagi-
tud kahmaturist, mistõttu. Tema
arvatus, ühes loleaa võitluse
sellugisaunas on rahva valgusta-
mine.

Mestri kõneis nūsuguse ühis-
kondliku korra kehtestamist, mil-
juures kinnised ühtelt valdast
kõini maa vkaust ja hüvest
ning ühtelt mid ka hantakid.
Selles mses ühiskonnas ei teh-
olla parante, us elakid liste
tööst ja varrast. Kõin parand
tõotama vastavalt oma eralale.
Kuid Mestri' utopistliku kommu-
nismil on talupojla-räikehoda-
la võrdustun taloon. See
on uskõigl muidegi tiagitud
sellest, et Mestri elas se
maal ja tundis õhelt just
talupojade seore ja mõtteid.
sarnute ei eland ka tuttav
elnevate utopistide muu-

päraste tiestega, sa ei tundnud
ka Inglismaa materialistliku filoso-
soofia ja Sassa, Madalmaaade
ja Inglismaa revolutsioonilist
pärandit.

Ena sõbral-poleütlike konna
krütika kostab Meister kiriku
ja religiooni krütikaga, uua
ta õigesti nägi, et kiriku ja
religioon on väga mõeldud
vaid rahva petmises ja vaos-
hoidmises. Mees ühiskonnas
hüüguks rahva petmist olla ei
tohi ning selle tõttu mees ühis-
konnas ei tohi lubada religiooni.
Kritiseerides kristust, Meister vas-
tandab sellele materialistliku
maatemaatikaantuse, rõõdatis, et
maatru on materiaalne, reaalne.
Matruka on reaalne, on kõige
olemasoleva esialgses põhjus.
Matruka on pidevas liikumises.
Kuid Meister materialistliku
maatemaatikaade oli püüdnud,
metafüüsiline, uua ka ei mõist-
nud ühiskonna arengu seade-
pärast ja ei suanud võima-
lust kaitsta olemasoleva
loodusteaduse saavutusi.
Vaatamata sellele oli Meister
üks vanaaegseid uaid mate-

riialistliku ja ateistliku filosoofia
võrdlopid muutuvad ajal. Jean
Ludovik "Testament" oli tihedus 1891
Hiljapäistavaana tõenäos XVIII S.
Prantsuse ühiskondliku tiheduse
mõtte arengus. Tõese julges, võitlev
revolutsiooniline väärus elid väärus
kõrva mõtte ja loetuste peigildes.

Jean Ludovik "Testament" on
tõus, mis on hiljapäistev oma tu-
vatalisuse ja pärjehindlusega.
Sotsiaal-politilise korra kritika,
kritika kritika ja material-
istliku filosoofia on oma vahel
tihedalt ja loogiliselt seotud.
Nad on tihedatõed tihed
tundest - vahast valituse korra
ja religiooni vastu ning idest
võitlevate kehuyate vastu ja
muu parana tiheduse
korra eest.

Ludovik võib õigusega pidada
suureks poliitiliseks mõtlejaks,
hiljapäistavas XIX S. I p. utoopi-
lise sotsialismi ulatijaks.
Ja mitte ainult lihtlase
kõud oleval Prantsusmaal
vaid kaitsas ka väljapaatam,
metsude tihed revolutsioonide,
mis toimuvad 60 a. hiljaks.

Kuiigi M. Ludovik' d tundotid
atsekk nähesid utoopilised
sotsialistid, misu kaia 60 a
utoopilise sotsialismi ajaloo
on väga suur.

Книжандур никестик

I
1. Экельс, Ф. Крестованская война в Гер-
мании. Москва, 1952.

II

1. Маршаль, С. Избранное историчес-
кое произведение. Москва, 1958 =
= Маршаль.

2. Мелье, Ж. Завоевание. I, II, III. Москва, 1954 =
= Завоевание.

III

1. Adler, G. Ein vergessener Vorläufer des
modernen Sozialismus, "Die Gegenwart"
39, 20ter 1884. Berlin, S. 183-185 = Adler.

2. Тюрк, М. Карактерное черце фран-
цузской аграрной истории. Москва,
1957 = Тюрк.

3. Деборин, А. М. Жан Мелье, "Вопросы
философии" 1954, нр. 1, S. 118-124 =
= Деборин, Жан Мелье.

4. Деборин, А. М. Социально-политичес-
кое учение нового времени. I.
Москва, 1958 = Деборин, Социально-поли-
тическое учение.

5. Джаймурзин, А. Материализм и
атеизм Жана Мелье. Москва, 1957 =
= Джаймурзин.

6. Girsburger, H. Der utopische Sozialismus
des XVIII Jahrhunderts in Frankreich
und seine philosophischen und
materiellen Grundlagen. Zürich, 1924 =
= Girsburger.

7. Haas, J. Jean Meier und die
Beziehungen von Voltairе und
Hobbes zu ihm. Hamburg, 1928 =
= Haas.

8. Карев, Н. И. Крестьяне и крестьян-ский вопрос во Франции в последний четверть XVIII века. Москва 1879 = Карев.
9. Klaus, G. Einleitung. D'Alembert. Einleitende Abhandlung zur Encyclopädie. (1751). Berlin, 1958 = Klaus.
10. Lichtenberger. Le Socialisme du XVIII siècle. Paris, 1895 = Lichtenberger.
11. Фролова, И. И. Знаменье исследований И. И. Карева для разработки истории французского крестьянства в эпоху феодализма. Средние века. VII. Москва, 1955 = Фролова.
12. Манфред, А. С. Великая французская буржуазная революция. Москва 1956 = Манфред.
13. Форишнев, Б. Ф. Народные истоки мировоззрения Жана Мелье. Вопросы из истории социально-политических идей. Москва, 1955, с. 213-237 = Форишнев.
14. Форишнев, Б. Ф. Народные восстания при Франдах (1623-1648). Москва-Ленинград, 1948 = Форишнев, Народные восстания.
15. Цобинко, М. Д. Жан Мелье и его "Завещание", "Наука и жизнь" № 8, 1955, издательство "Правда", с. 62-63 = Цобинко.
16. Цубаева, Э. Э. Жан Мелье и история его "Завещания". Ж. Мелье. Завещание III. Москва, 1954, с. 425-434 = Завещание III.
17. Волгин, В. Ф. Предисловие. Ж. Мелье, Завещание I. Москва, 1954 = Волгин, Предисловие.
18. Волгин, В. Ф. Предисловие. Буонарротти. Заговор во имя равенства, или нелепый заговором Бабуфера, II. Москва-Ленинград 1948 = Буонарротти.

19. Волгин, В. Ф. Предисловие. Кабэ, Э. Фун-
менты в марксизм. I. Москва - Ленин-
град, 1948 = Кабэ.

20. Волгин, В. Ф. Предисловие. Фурье, Ш.
Избранные сочинения, Москва 1951 =
= Фурье.

21. Волгин, В. Ф. Предисловие. Сен-Симон.
Избранные сочинения. I. Москва -
Ленинград, 1948 = Сен-Симон.

22. Волгин, В. Ф. Очерки по истории
социализма. Москва - Ленинград, 1935 =
= Очерки по истории социализма.

23. Волгин, В. Ф. История социалисти-
ческих идей, Москва - Ленинград, 1928 =
История социалистических идей.

24. Волгин, В. Ф. Развитие общественной
мысли во Франции в XVIII веке. Москва,
1958 = Развитие общественной мысли.

25. Волгин, В. Ф. Социальные и полити-
ческие идеи во Франции. Москва -
Ленинград, 1940 = Социальные и поли-
тические идеи.

26. Всемирная история. Том I. Москва 1969 =
= Всемирная история.

27. Махов, А. Вольтер и его время.
С - Петербург, 1912 = Махов.

Sisunord.

	lk
1. Sissejuhatus	2.
2. <u>I</u> peatükk. Jean Nerli aigue Prantusmaa	8
3. <u>II</u> peatükk. Jean Nerli ja tema õpetus	23
4. <u>III</u> peatükk. Jean Nerli utopistlikku sotsialistina	57
5. <u>IV</u> peatükk. Jean Nerli esa utopistlikku sotsialismi apaloss	90
6. Lõppsoovõte	108
7. Kirjanduse nimetük	112